بسم الله الرحمن الرحيم

پيل كؤم په نامه دَ الله چې رحمان اؤ رحيم دے

حیاتونه

HAYAATOONA

حیاتونه

حیات روغانے

pamksa@gmail.com

پښتونخوا ادبي ملګري سعودي عرب

roghanivision@gmail.com

واکونه لیکوال سره خوندی دی

نوم حیاتونه

لیکوال حیات روغانے

چاپ مارچ **2011ء**

شمیر **1000**

بیعه روپۍ

خپروونکی حمنیٔ پبلیکېشنز چارسده (پښتونخوا)

0300 933 9128

تړون

دَ یوٗ امام

حضرت **باچاخان** رحمۃ اللہ علیه

اوٗ یوٗ مقتدی

دکتور نــجـیـب اللّٰه شهید

دَ سپېڅلو روحونو په نوم

1. کاکا لوجېک

لارښود اؤ بادار

دَ سندرې تمهيد

إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصّٰبِرِيْن

چُوچُو اؤ کوتکمير

مينه

وېش

دَ ځناورو ښهرې

غلا

بلنه

علي بابا اؤ يؤ څلوېښت

زغم

همزاد ته غږ

دَ نمر تاؤ سره لمبه شوې رڼا ده اؤ کۀ دَ سپوږمۍ په وړانګو مسته شوې هوا ــ مونږه کۀ ډېر لاس پښې ؤوهو ، خو دغې دائرې څخه بهر وتلے نۀ شو .نو ایا ضروری ده چې مونږه دا نمر اؤ یا سپوږمۍ خپل مرکز ؤګڼو ؟

نه! چرې هم نه!

راځه چې دواړه دَ ذرې کېدو په عقیده ځانونه بل محور ته ؤ نۀ سپارو!

راځه چې دواړه مرکز شو اؤ نمر اؤ سپوږمۍ ته غږ ؤکړو ، چې زمونږ نه یو اړخ ته پرېوځی اؤ بل اړخ ته را خیژی .نمر له غږ ورکړه اؤ سپوږمۍ ته ؤوایه ، چې نورې سیارې اؤ ستارې دې هم زمونږه په قدمونو قدم کیږدی ــ ځکه چې زۀ اؤ تۀ دَ دې کائنات مرکز یُو اؤ دَ نمر ، سپوږمۍ ، ستورو اؤ نورو سیارو دَ تګ لارې زما اؤ ستا دَ وجود نه چاپېرې دی .

راځه چې زۀ اؤ تۀ په نمر خاتۀ زېږېدلی اتلان یُو .

راځه چې دواړه دَ نمر پرېواتۀ په لوری روان شو .

راځه چې دواړه دَ سپېځلې خاؤرې په سینه دَ نجات په لوری پلونه پورته کړو .

راځه چې دَ ناپوهئ په تور ښار دَ خپل فکر اؤ پوهې دَ رڼا دَ لښکر سره يرغل ؤکړو .دَ دغه ښار دغه تيارې کۀ هر څو ژورې ، بوګنوونکې اؤ وېروونکې دی ، خو يوه سپرغئ ئې هم بنيادونه ړنګولی شی .

راځه چې دَ نفرت اؤ کرکې په دغه لوړو دنګو غرونو باندې پښې کيږدو .تر څو چې مونږه په دوی پښې نۀ وی ايښې ، دا به هم دغسې لوړ اؤ وياړی وی اؤ چې کله مو پرې پښې کېښودې ـــ بيا به زمونږ دَ پښو لاندې وی .

راځه چې دَ مفاهمتونو په نامه ځان غُولوونکو اؤ غلامئ ته خپل قسمت ويونکو ته دَ همت ، غېرت اؤ بغاوت ايتونه ؤلولو .راځه چې دَ دوی وينه غلامه نۀ ده ، خو دَ بې وسئ احساس لکه دَ کنګل منجمده کړې ده .راځه چې دَ بغاوت په سندرو سره دَ دوی وينې په غورځنګ کړو .راځه چې دوی ته ؤوايُو ، چې بې وسی اؤ دووسی دَ يؤ کيفيت دوه نومونه دی اؤ راځه چې دوی ته ور ياد کړو ، چې دَ دنيا په مخ يوه مور هم غلام بچے نۀ زيږوی .راځه چې دوی ته ؤوايو ، چې په غلام دَ جنت اوبۀ ، دَ جنت خواړۀ ، دَ جنت خاؤره اؤ دَ جنت دَ حورو تصور حرام دے .

راځه چې دَ وهمونو ياجوج ماجوج ته دېوال لوړ کړو اؤ دَ باور دَ دېوال په شا ئې ښخ کړو ـ هغه باور چې کۀ دېوال ئې دَ رېښمو تار نه هم رِغ شی ،بيا هم دَ فرعون دَ اهرام نه قوی وی .

هنْ! زما لاس ؤنيسه! راځه چې دواړه دَ هيلې اؤ اميد وريځو ته ور ؤخيژو .ګورې نۀ! زمکه دَ نا اميدئ په کر شنډه شوې ده .دَ وسوسو وئېنو زمکه دننه ډډه کړې ده .راځه چې دَ اميد وريځې پرې نچوړ کړو اؤ دَ اميد تخم پکښې ؤنولو .سوکړه شوې زمکه دَ وريځو دَ خدا ے نه ګيله کوی اؤ سپرلو ته ښېرې کوی .

راځه چې يؤ بل نه مرور اؤ وېزاره اولس ته دَ ورورولئ اؤ قام ولئ ښودنه ؤکړو.راځه چې دوی پوهه کړو ، چې زمونږه الله يؤ دے ـ زمونږه پېغمبر يؤ دے ـ قران يؤ دے ـ مونږه دَ يؤ ادم بابا نه يوې حوا ابئ زېږولی يُو .

راځه چې دوی ته ؤوايو ، چې کۀ په لوی پښتونستان کښې مونږه اؤ تاسو يؤ بل نه داسې مرور اؤ وېزاره اوسيږو ، نو دَ الله دَ زمکې په نورو برخو په ستونزو اؤ سختيو کښې بوخت خپلو وروڼو لره به څۀ رنګې لاس ورکړے شو ؟

راځه چې دوی ته ؤوايو ، چې دَ اسلام ورورولئ دَ خپل کور نه پېل کړو اؤ په ټوله نړئ کښې ئې دَ مذهب ، سياست ،

ثقافت ، رنګ اؤ نسل نه پرته دَ ادم بابا دَ هر بچی دَ ښېګړې په کار راولو .

راځه چې دَ امن اؤ مینې په اغوستن کښې ځان پټ کړے دَ امن اؤ مینې دښمن لوڅ لغړ کړو . راځه چې دَ کرکې ، خودغرضۍ اؤ شرخوښۍ دَ بُت په پښو کښې پرته هغه برهمنه ډله خلقو ته په ګوته کړو ، چې دَ مذهب ، سیاست اؤ ثقافت په نومونو تجارت کوی .

راځه چې ټول سیندونه یؤ ځاے ته را غونډ کړو ـــ هغوی ته دَ الله دا لوظ ور یاد کړو ، چې خپلې چاپېرې خاؤرې پخپلو اوبو سره خړوب ساتی اؤ چینو ته ؤوایو چې دَ زمکې دَ خېټې نه ځان لره دَ بهر وتلو لارې ؤلټوی ، چې دَ الله دَ مخلوق په کار راشی . ځکه چې دَ زمکې دننه اؤ بهر چې څومره خزانې دی ، هغه الله دَ خپل مخلوق دَ ښېګړې دَ پاره تخلیق کړې دی .

راځه چې دواړه هم دغسې څو!

راځه چې دَ وختونو اؤ موسمونو قېد کښې ځانونه ګېر نۀ کړو!

راځه چې زما اؤ ستا مزل دَ ابد په لوری دے!

راځه چې زما اؤ ستا منزل هلته هم نۀ دے ، چرته چې اسمان دَ زمکې په سینه سر ایښے دے .

دَ مینې یوُ لیک

په سمه ډېره مینه سم ډېر سلامونه!

لیک دې راؤرسېدهٔ .څهٔ نازولے لیک وهٔ. څهٔ نازولی وخت کښې په لاس راغلو. لوستلو ئې را کښې ساه پُوک وهله. دَ بېلتون دَ موسم څهٔ زړهٔ چاؤدون دې هم زبادلے ؤ. ما ته دې هغه بې

ترسه وختونه راياد کړل ، کله چې به وخت دَ تېرېدلو نوم په خْلهٔ نهٔ اخستلو اؤ ټوله شپه به ستا دَ يادونو تلاوت کښې تېرېدله. يوه خبره دې را ته ډېره ؤدرېدله. تا ليکلی وو ، چې ”ما ستا مينه خپلو دُعاګانو کښې غوښتله اؤ بيا ستا دّعا ؤنمانځلې شوه“.

ستا هر يؤ لفظ لکه دَ يوې ريښتونې کليمې ريښتونے اؤ سپېڅلے دے. زما پرې باور دے.

ځار شم! تهٔ څهٔ خبر ئې ، چې ستا دغه دعوې زهٔ دَ څهٔ شاتار سره مخ کړم؟

ځار شم! داسې ځومره تورې شپې وې ، چې ما ستا دَ پاره په تويو شوؤ اوښکو رنې ساتلې وې..... داسې ځومره سپينې ورځې وې ، چې لکه زما دَ بخت تورې تېرېدلې..... داسې ځومره خاموشۍ وې ، چې ما پخپلو سلګو ماتې کړې وې اؤ داسې څو پيرې وې ، چې ما خپل دَ سجيدو نابلده تندے په خاؤرو خړ کړے ؤ.....

تهٔ نازولې وې اؤ ستا دعاګانې هم نازولې وې..... ځان ئې پرې ځومره په ناز ؤنمانځلو. نن ما ته زما سجيدې ځومره سرتورې اؤ زما دُعاګانې ځومره ملامتې ؤدرېدلې. زما شېطان ، چې زما دَ

ذات په يؤ تور څمڅ کښې لکه دَ بې وسه ګناه غلے ناست ؤ ، نن بْرندې سترګې راغلو اؤ زما هره سجيده ، هره دُعا اؤ هر توکل پسې ئې په برق برق ؤخاندل. زهٔ دغه پېغورونو ته لکه دَ وړوکی ماشوم غلے ولاړ يم.
زما نازولې! خپلو څو نورو ارمانونو ته مې هم ستا په ډاډ دَ سر اوچتولو بلنه ورکړې ده. ما دَ پاره خو دا ډېره ده ، چې زهٔ سپېرهٔ ستا سيوری کښې غوړمځے شم. زما حسرتونو له خو دا ډېره ده ، چې ستا دَ نازولو دُعاګانو لاس ئې په سر پروت وی.
ليکونه په ډاډه زړهٔ رالېږه. ما اوس خپلې نيمګړتياوې ستا په نوم دَ غُولولو چل زده کړے دے.
تندے دې را دېخوا کړه ، چې ښکول کړم.
په لوی الله دې سپارم.
ستا

دَ پښتنو کاکا لوڅېک

ما ورته وې ، "کاکا! خلق روژه نيسى کۀ روژه خلق نيسى ؟"

ما ته ئې ؤکتل اؤ لږې چپتيا نه وروستو ئې ؤوې ، "پکار ده چې دواړه يؤ بل سره ؤنيسى .زۀ ئې دومره نيولے يم ،چې روژه کښې څۀ کول غواړى ، هغه کؤم اؤ چې څۀ کول نۀ غواړى ، هغې ته نۀ نزدې کېږم . ما دومره نيولې ده ، چې څۀ پکښې کول نۀ غواړى ، هغه کولے شم اؤ چې څۀ پکښې کول غواړى ، هغې نه ښنده کولې شم".

ما ورته وې ، "کاکا! روژې ډېرې سختې نۀ شوې ؟"

"کۀ ډېرې سختې شوې ، ځان به راباندې وُخوری ـ زما به څۀ وُکړی ؟" (نۀ ئې وې وړه ،نۀ ئې راوُړه)

ما ورته وې ، "تۀدې روژې دی ، دَ ګُړې شربت سرے له خوراکه وُباسی".

وې ، "تۀدې روژې سرے له هېڅه نۀ وُباسی . سړی پورې اړه ده ، چې ځان په څۀ دَ څۀ نه وُباسی".

ما ورته وې ، "روژې پسې اختر خومره لویه خوشحالی وی . دَ قدرت قانون دے ـ شپه پسې ورځ ، غم پسې ښادی ، روژه پسې اختر....." دې نه وړاندې چې ما څۀ وئیلی وے ، زما خبره ئې غوڅه کړه ،

"شپه تیارې دی اوُ ورځ رڼا ، غم دَ اوښکو استاځے دے اوُ ښادی دَ خندا زېرے ـ اختر دَ خوشحالۍ تصور دے اوُ ستا دَ تشبیهاتو تسلسل نه دَ روژې مفهوم دَ شپې اوُ غم وُځی ....."

ما سپیناوے ضروری وُګڼل ، "زما دا غرض نۀ وۀ. زما مطلب وۀ چې....."

هغۀ بیا زما نه خبره واخسته ، "ستا چې هر څۀ مطلب وۀ ، داسې خبرې چرې مۀ کوه ، چې یوُ خوا خبرې کوې اوُ بله خوا ئې بیا خلقو ته مطلبونه بیانوې ـ په مشقت پسې مشقت !!! زۀ

خو اختر دَ روژې ورکړه ګنم اؤ په دې خبره ټينګ ولاړ يم چې دَ روژې هر ماښام اختر وی ، هر څو کۀ پيشمنی کله نا کله سرې په ناره روژې نيولو ته ؤتړی" .

ما ورته وې ، "پخنو کاکا! سرې زړۀ ولې بائېلی ؟"

هغۀ وې ، "دَ کابل فصل ټول کال ولاړ وی ، خو دَ لؤ په وخت ئې ګلۍ ؤوهی .کۀ مار غټ دے ، نو څمڅېره هم پلنه ده .څومره چې مقصد لوی وی ، دومره ورته مشقت هم کول غواړی .زياتره خلق مرام ته نزدې زړۀ ؤبائيلی اؤ بيا ورسره لنډه لاره دا وی چې "دَ الله به دا خوښه نۀ وه" ـزۀ وېم دا ښه ده ، چې الله شته ، ګنې دې خلقو به څۀ وې؟ دا بل چې کوم زړۀ بائېلل دی ، هغه خو دَ ؤزګارو کار دے .هغه يوې ښځې بلې ته وې چې "خورې! دومره نۀ ؤزګارېږم چې چا سره مټيزه لاړه شم" ، هاغه دَ دغه خلقو مثال دے ، چې بل کار ورسره نۀ وی ، نو وائی چې "ځه! دا زړۀ به چا باندې ؤبائېلو" ، هر څو کۀ ددۀ دَ زړۀ دَ ګټلو زړۀ دَ چا هم نۀ وی .هغه دَ حسرت خبره

مينې ته ؤزګار يم ، بې روزګاره يم
زړۀ چې به څۀ کار راله ؤ نۀ ګورې ؟"
(محمد زبېرحسرت)

دا چې ما سره ئې خبرې کولې ، ددهٔ خبرو نه به تاسو ته اندازه شوې وی ، چې څومره نېغ ، واضحه مؤقف اؤ روڼ نظر لری . دا ښاغلے "پخنوکاکا" زمونږ دَ کلی اوسېدونکے دے . زمونږ کلے دَ اشنغر دَ رزړو مېره ده ، بلکې تاسو ورته دَ اشنغر "نوابادیاتی" وئېلې شئ . پخنو کاکا دَ کلی همځولے دے . مونږ ته مو نیکهٔ خبره کوله ، چې پخنو به ډېر غلے غلے وهٔ ، اوس هم هاغسې دے . دَ هغهٔ نه څهٔ اؤرېدلو دَ پاره به ځان سوالګر کوې . دَ سوال ځواب ورکوی ، زیاتی یوه خبره "خارج السطور" نهٔ کوی ، هر څو کهٔ "په بېن السطور" کښې ترې ډېر مفهومونه ولاړېدلی شی . نیکهٔ مې وې ، چې یوه ورځ وَټ کښې ګرې ته ولاړ وهٔ ، پاندونه ئې کول . چا ئې کړولو دَ پاره وُپوښتلو ،

"پخنو! چې خلق دا پاندونه ولې کوی ؟"

"کهٔ خلقو خوړې تورې چی، نهٔ څښلې ، نو پاندونه به هم چا نهٔ کول".

پخنو له خپله اړخه خبره سپینه کړې وه ، خو تشریح طلب وه . پوښتونکی بیا وُپوښتهٔ ،

"چرته خوړې تورې چی، اؤ چرته پاندونه ؟ پوهه دې نهٔ کړم".

پخنو ګنی نه پترۍ شوکوله .پوښتنه کوونکی ته ئې دومره هم ؤ نۀ کتل ، چې په مخ ئې څو سترګې دی (کېدے شی ، چې هغۀ سره دا پوهه وه ، چې دَ انسان دوه سترګې وی) اؤ وې وئېل ،

"کۀ خلقو چې په ګوره نۀ "خوړولې" اؤ په شودو ئې نۀ "تورولې" ، نو دَ ګنو کر اؤ دَ څاروۀ پالنې تۀ حاجت نۀ وۀ".

نیکۀ مې راته داسې یوه بله قېصه هم کړې وه ، خو ډېره بې خونده وه .زۀ په هغه څۀ نۀ بلوسېږم چې تاسو تنګ کړی .

پخنو کاکا دَ رنګ نه سکڼ دے .دَ ژوند اوږد مزل دغه ماښامی رنګ ماسښوتنے کړے دے . په تنه ښکاری ،چې پخوا ښۀ لوړ ، دنګ اؤ دروند وۀ .سترګې ئې هم حسب ضرورت دوه دی ، خو کله کله ئې دَ څلور کولو چل هم ورځی .دَ انګرېزۍ ژبې دَ اووۀ (۷) هندسه چې په ۳۵ درجې عموداً شونډو نه لږ پورته سر لاندې کېږدې اؤ دَ دواړو سترګو په منځ کښې لګېدلې نقطې سره ئې نېغه ؤجنګوې..... دغسې پوزه ئې ده اؤ ښه دا ده چې لکه دَ نورو پوزو پکښې دوه سپېږمې هم شته ، کومې چې ساه اخستو اؤ بوی محسوسولو کښې ددۀ مرسته کوی . ددۀ دَ پوزې سره دا خاصیتونه مخصوص نۀ دی ، ځکه چې کۀ بنده شوې نۀ وی ، نو هره پوزه دغه خاصیتونه لری .خلۀ ئې

سر پورې ده اؤ خلۀ کښې ژبه اؤ غاښونه هم لری . دَ غاښونو شمېر ئې وثوق سره نۀ شو وئېلے . دَ سر يؤ اؤ بل اړخ ته ئې يؤ يؤ غوږ هم شته ، چې دغه رنګ ئې ټول غوږونه دوه دی . دَ غوږونو ځانګړتيا ئې داده ، چې تش ددۀ اؤری..... دَ بل چا خبرو ته ځان نۀ ږدی . شونډې ئې هم دوه دی . نور وجود ئې دَ "نظريۀ ضرورت" مطابق ټول ضرورتونه سر ته رسوی ، دومره ده چې ګوتې ئې يويشت دی . يويشتمه ګوته ئې دَ ليدلو نۀ ده ، بلکې دَ کولو ده . لامبل اؤ مخ لاس وينځل ئې دومره زړۀ خوښی دی ، چې سحر خلۀ کنګالولو دَ پاره هم په باد دَ خلې تېموم (تيمّم) کوی .

پخنوکاکا بيخی پراسراره نۀ دے . هره خبره ئې په ډاګه وی . دومره په ډاګه ، چې نيم ځان ئې له ځانه هم په بده کړے دے . خبره داسې راواخلی ، چې تۀ به وائې ، په هر څۀ ئې پوهه کړم..... چې کله ئې رايادوې ، هغۀ به وُچ اړولے ئې .

هر ځاے کښې ئې دَ پښتنو دَ يؤوالی اؤ ورورولۍ غم پورته کړے وی . پښتانۀ يؤ موټے نۀ شو ، خو دا خوار دغې غم يؤ مُوټے پاتې کړو.

دَ پخنو کاکا دَ خېرې اؤ خېرې رغؤنکو اندامونو دَ محلِ وقوع بیانولو نه وروستو باید چې دَ نومورِی دَ فکر پله ستاسو پام بیا راؤګرځؤم .دَ نومورِی فکر کهٔ هر څو عام فهم نهٔ دے ، خو دَ منزل په لور کړنلاره ده .دَ خپل کلی دَ چاپېرچل اؤ روانو چارو نه واخله ، دَ نړی وال کلی دَ "چاپېره چال" اؤ "ورانو چارو" پورې په هر څهٔ پوهه لری .لیک لوست ئې نهٔ دے کړے ، اؤ کهٔ دا ئې کړے وے ، نو یقیناً چې ډېرو نه به ئې لیک هېر کړے وهٔ اؤ لوست ته به ئې کښېنولی وو .دَ علم په حقله دَ خبرو اترو په وخت ئې یوه ورځ دَ علم په حقله ؤوې ،

"رڼا ده .داسې رڼا چې یوه تیاره ورته ؤدرېدلې نهٔ شی .اخیرے وخت دے ، هر څهٔ دَ زمکې سر له راغلی دی .علم هم په بازار کښې په پانړو لیکلے اؤ دَ دغه شی (لږ سوچ کولو نه وروستو) هو! کمپېټر(کمپیوټر) ـ په کېسټو کښې بند تر لاسه کیږی .دَ کوټې ګټ کښې ناست وی ، چې دوه ورځې پس بهر راؤځی ، نو لوی مُلا ترې بل نهٔ وی ـ دې سره ئې خبرو کښې اثر هم نهٔ وی .اوس خو هر چا سره دومره علم وی ، چې بل پرې ښه په ارام سره کافر کولے شی . پخوا به ئې لس لنډی سورتونه

(اخیری لس سورتونه) یاد کړل ـ دَ قام امام به شو. خلقو به ئې قدر کولو، خبره به ئې ځائے کېدله".

دَ کلی یؤ ؤزګار راته وې، چې یوه ورځ ئې دَ وادۀ په حقله وئیلی وو،

"زۀ په دې خبره اړ نۀ یم، چې خلق دې وادۀ نۀ کوی. ما ځکه نۀ دے کړے، چې دَ وادۀ ټول ژوند په شمېره یؤ کال وی. کال پس دَ سړی بچی ؤشی. بچی ډېر ښۀ شے دے، خو داده، چې سړی نه ښځه واخلی. بیا ښځه خو تر هغې دَ بچو وی، تر څو چې په دې پوهه شوی نۀ وی، چې نائی باندې رېږه ښرئېل یا سمول غواړی".

دَ دنیا دارۍ په حقله ئې نظریه ډېره کرکڅنه ده. ستاسو دَ پاره به هله کرکڅنه شی، کله چې تاسو له دَ سلو نه پورته شمېره خوند درکوی. پخپله ئې خیال دا دے، چې خوْره څښکه اؤ کۀ چا حساب غوښتلو، نو په ډډه کېږه ترې. نوموړی یوه ورځ وې، چې "خلق هم نادیدکه غوندې کارونه کوی. هر سړی خپل غرض دَ بل په اوږه ایښے دے، کۀ عذر ورته کوې، نو شل لکۍ درپسې ترړی اؤ کۀ کار ورلره کوې، نو پخپله به دَ زنې دَ تړلو کېږې. وائی "ورورې خورې به کوو، خو

حساب تر منځه" ، هلکه! یا خو به ورورې خورې کوې اؤ یا به دَ حساب کتاب ساتې .دواړه نهٔ کیږی .زما مطلب دادے ،چې یا به ورورې خورې کوې اؤ یا کهٔ حساب کتاب منځ کښې راولې ، نو بیا ورلره دَ تړون نوم مهٔ ورکوه . په ډاګه ورته وایه ،چې "سودا" کوو.کهٔ را دې کړهٔ ، در به کړم.....کهٔ راغلې ، در به شم..... کهٔ را دې وړهٔ ، در به وړم .دا سودا شوه ، تړون نهٔ شو.چې کله پرې خپل غرض سترګې پټې کړی ، نوبیا دا دنیا دَ حساب په ساده لاره هم نهٔ پوهیږی .چې ستا هغه جمع کوی ، نو دوه اؤ دوه به در لره "درې" کوی ـ کهٔ ستا په سترګو کښې هم دَ نړۍ دَ مینې څهٔ رانجهٔ وو ، نو بیا زړهٔ مهٔ خوره "څلور" به درسره ؤمنی .کهٔ چرې خپل شمیرې ، نو بیا دوه اؤ دوه پنځهٔ کولے هم شی ، شپږ کولے هم شی ، دې نه ئې زیاتولے هم شی .هغه په تا پورې اړه وی ، چې ځان به څو ته ؤتړلے شې .

دې فکر دنیا دې حد ته راوستله چې ورورۍ خورۍ کښې ئې حساب تر منځه کړو ، کهٔ یارۍ دوستۍ ته شی ، نو سترګې ئې په شلتالو پسې راؤځی اؤ کهٔ تګ راتګ ته شی ، نو تا "قُلبه" کوی اؤ ځان دَ لوئی الله پېرزو کوی .دَ دنیا په مخ کهٔ نن امن

راتلوته غاړه نهٔ ږدی ، نو دَ هغې تولو نه لویه وجه هم دغه "اقتصادپسنده" سوچ دے .هلکو! مونږه خو دَ رحمان بابا په دې شعر ایمان راوړے دے چې:

دَ خوبانو صدقې لره ئې غواړم
هسې نهٔ چې په دنیا پسې زهیر یم"

پښتو کاکا کله نا کله خبره دومره اوږده کړی ، چې سړی نه دا هم هېر کړی ، چې لیکل کوې .اؤ داسې ښکاری چې تاسو نه هم هېر وو .

کهٔ څوک ما وُپوښتی ، زهٔ به ورته په ډاډه زړهٔ وُوېم ، چې پښتو کاکا دَ اشنغر په خاؤره توکېدلے هاغه ګُل دے ، چې دَ دېوال دَ سیوری لاندې وُچ شو .کهٔ چرې هغه په بنګال کښې پیدا شوے وهٔ ، نو کېدے شی چې ټېګور ترې لاس نیوه هم کړې وه .پښتوکاکا دَ خپل فکر دَ عظمت نه خبر نهٔ دے .کهٔ چرې هغه خبر وهٔ ، نو خدائے زده چې څهٔ به ئې کول .زهٔ هم نن سبا وُزګار ناست یم .خبر نهٔ یم ، خو چې څهٔ ته مې پام شی ـ بیا نخښتے یم .ځان له خبر دے ،خو تاسو لره مې وخت خراب کړو.خفه نهٔ شئ ښه !

لاربښود اؤ بادار

زهٔ چې څوک خپل لاربښود ګڼم ، هغهٔ دَ پاره چې زما زړهٔ کښې څومره مينه ، پيرزو اؤ درناوے دے ، دومره کرکه ، بغاوت اؤ سپکاوے زما زړهٔ کښې هغه چا دَ پاره دے ، څوک چې ځان زما بادار ګڼی.

زهٔ دې ته غاړه ږدم ، چې يؤ سړے زما وينې څښی ، زما غوښې خوری ، زما کور خپلې مانۍ دَ پاره ګاڼه کوی اؤ زما سر ئې دَ خپل جبر نيزه کښې ځان ته ټيټ کړے وی اؤ ځان ته زما بادار وائی.

زهٔ دې ته غاړه نهٔ ږدم ، چې يۆ سړے زما وينې څښې ، زما غوښې خورى ، زما كور خپلې مانۍ دَ پاره ګانه كوى اؤ زما سر ئې دَ خپل جبر نيزه كښې څان ته ټيټ كړے وى اؤ څان ته زما لارښود وائى.
هغه زما لارښود اؤ بادار نهٔ شى كېدلے ، څوک:
چې زما په ژبه نهٔ پوهيږى.....
چې زما جومات له دَ لارې وركولو ټوان نهٔ لرى.....
چې زما كلى كښې حجره نهٔ شى ودانولې.....
چې زما ماشوم ته ښوونځے بشپړ كولے نهٔ شى.....
چې زما خواشينۍ كښې ئې اوښكه ستر نهٔ ماتوى.....
چې زما ښادۍ كښې په واز ګومى خندلے نهٔ شى.....
چې زما بې وسۍ له دَ ډاډ وركولو وس نهٔ لرى.....
چې زما كښت له دَ كروندې بزغلے نهٔ راؤړى.....
چې زما خاؤره ترې له تندې مړى.....
چې زما نخښتې كښې جرګه كولې نهٔ شى.....
چې زما ګريوان ته راتلونكے لاس نيولے نهٔ شى.....
چې زما شوكونكو نيتونو له مخه نيولې نهٔ شى.....
چې زما وژونكى ته ډال كېدلے نهٔ شى.....

بیا خو کهٔ څوک دَ لارښود یا بادار په نامه زما ورمېږ ماتوی ، نو ما پورې اړه لری ، چې خپل ورمېږ ورته سپارم اؤ کهٔ دَ هغهٔ زړهٔ کښې دا ارمان زېږوؤم ، چې ټول ژوند کښې دَ خپل لاس نمړی ؤخوری.

بیا خو کهٔ زهٔ خپله وینه کښې تاؤ نهٔ لرم ،

نو ما له خداے شته

اؤ کهٔ خپله وینه کښې تاؤ لرم ،

نو ما به خداے شته کړی.

دَ "سندرې" تمهید

دَ انسان ذات دَ ازل نه دَ جنګ مېدان دے ، چرته چې خېر اؤ شر دَ يؤ بل ګرېوانونو ته لاسونه اچولی دی. نفس دَ شر اؤ عقل دَ خېر سرلښکر دے. دَ انسان خيال اؤ سوچ دَ هاغه ګوجر په څير دے ، چې دَ منطق په کونتۍ دَ عقل اؤ نفس څاروی ساڅو کوی. نفس دَ عقل له خوا نهٔ شړی ، په دې غرض چې دَ نفس دَ تيندکونو ليدلو سره دَ عقل نظر ښهٔ پوخ اؤ بېدار شی اؤ دَ نفس جيلب دَ عقل لاسونو کښې ورکوی ، ځکه چې کهٔ نفس داسې بې مهاره پرېښودے شی ، نو دا دَ ځان سره هر څهٔ نيست و نابود کوی.

زهٔ انسان..... دَ خېر اؤ شر تماشه هم يم ، تماشبين هم يم. دَ خپل تقدير حاکم هم يم ، محکوم هم يم. دې جنګ کښې کهٔ ګټه وی کهٔ تاوان ، دَ دواړو زور زما روح ته رسيږی اؤ زما خاموشۍ ماتوی. هغه خاموشۍ چې بې اوازه شورونه دی. شور هله زيږيږی ، چې ګنګوسې خبرې شی اؤ خبرې هله کيږی ، چې سړے دَ خپلو خاموشو نه ؤوېريږی. مايوسی وېره اؤ وير دے..... اميد زړهٔ ورتيا اؤ خندا ده . دَ انسان زړهٔ دَ اميد اؤ مايوسۍ کور دے. ځنې خلق خپلې خاموشۍ نه تېښتې لپاره خبرې کوی ، ځکه چې خاموشۍ دَ دوی دَ ضمير وړاندې

دوی بربنډ کړی اؤ دَ خپل احساس په وړاندې ئې دَ يؤ مجرم په څير ؤدروی. دَ احساس اؤ ضمير نظر کښې دَ پړ کېدلو وېره دَ انسان اواز دَ خاموشۍ دَ قبر نه راؤباسی. دَ انسانی فکر ارتقاء دَ وخت سره سره دے په دې خبره پوهه کړی، چې اميد اؤ مايوسی دواړه ستا دَ زړهٔ په کور کښې اوسيږی. دَ کائناتو خالق تهٔ ډېر زورَور پيدا کړی، ځکه ئې دَ خير اؤ شر جنګ ستا ذات کښې پيل کړو. تهٔ ئې په زمکه خپل خليفه ؤټاکلې. دا پوهه اؤ دا فکر انسان ځيګرور کړی اؤ هغه دَ ثواب اؤ عذاب دَ فلسفې نه خبر شی. هغه په دې پوهه شی، چې کهٔ زهٔ هر څومره الوت ؤکړم، خو دَ خپلې سجيدې نه بره پرواز نهٔ شم کولے اؤ کهٔ هر څومره پرېوځم، خو دَ خپلې ګناه نه زيات ښکته تلے نهٔ شم. دا احساس په خوب کښې هم دَ انسان فکر اؤ ولولې سکونډی.

کله چې خزان دَ ؤچو پاڼو په ترڅ کښې دهٔ له پيغور ورکوی، نو دا دَ خپلو اميدونو دَ راتلو پسرلی په تصوير دَ خزان زړهٔ ماتولے شی.....

کله چې تيارې ګواښيږی، نو دا ورله خپلو سترګو کښې دَ راتلونکی سحر په رڼا غرور ړنګولے شی.....

کله چې دهقان خپل چوپال کښې دَ مايوسۍ له لاسه پرېوتونکے وی ، نو دا ورته وائی ،

”زما وروره! مايوسی دَ خدائے دَ وجود نه انکار دے. هاغه دے بره ؤګوره! دَ وريځو خدائے به ډېر زر دَ خپل رحمت په اوبو دَ تږې خاؤرې تنده ماته کړی اؤ دَ خاؤرې سينه کښې به ساه وتونکے تخم بيا ساه واخلی“.....

کله چې جابر واکمن دَ خپل فرعونيت نشه کښې دَ دهٔ اؤ دَ دهٔ دَ ورونو په احساس اؤ عزتِ نفس پښې ږدی ، نو دهٔ کښې دومره همت وی ، چې وړومبے خپل زړهٔ کښې دغه جابر دَ پاره جوړ شوے تخت راؤغورځوی اؤ بيا دَ هغهٔ خلاف په زوره دَ بغاوت چغه پورته کړی. هېڅ وېره دَ هغهٔ دَ اواز په مرۍ لاس نهٔ شی ايښودے.....

هېڅ زور دَ هغهٔ دَ همت لاسونه نهٔ شی نيولے.....

هېڅ بنديز دَ هغهٔ قدم ايسارولے نهٔ شی.....

هېڅ ديوال دَ هغهٔ مخه نهٔ شی نيولے.....

ځکه چې هغه په دې پوهه وی ، چې خير اؤ شر زما ذات کښې دَ ازل نه په جنګ دی..... اميد اؤ مايوسی زما په زړهٔ کښې اوسيږی.....زما سترګې هاغه پرده پوخې دی ، چې زما

خوشحالۍ زما دَ اجازت نه بغېر زما په مخ موسکا کېدې نهٔ شی اؤ کهٔ زهٔ ئې پخپلو اوښکو اؤ سلګو راکاږم ، نو دغه چرې بې ستره کېدې نهٔ شی.

زهٔ نهٔ لکه مُلا عبادت دَ خپلې روزۍ وسيله ګرځؤم اؤ نهٔ ئې لکه دَ جنت دَ طمعې يا دَ دوزخ دَ وېرې په سيند وړم..... نهٔ خو لکه دَ صوفی دَ خېر اؤ شر نه دَ تصوف په خلوت کده کښې ځان پټؤم..... نهٔ دَ ساقی کېدو دعوىٰ کؤم اؤ نهٔ لکه دَ يؤ تنده غری مېخوار دَ يؤ ګوټ دَ پاره خپله انا دَ ساقی پښو کښې ږدم....نهٔ خپل بدن دَ حالاتو دَ بې لحاظه جاکړونو سپېرو ته سپارم اؤ نهٔ خپل ژوبل روح دَ اجل خْلې ته پرېږدم.....

نهٔ دَ شر ملګرتيا دَ پاره خېر وژنم اؤ نهٔ دَ خېر دَ بقاء دَ پاره خپل لاسونه دَ شر په وينو سرهٔ کؤم.....

زهٔ لوی الله انسان پېدا کړم اؤ په زمکه ئې خپل خليفه ؤټاکلم. دَ ازل په ورځ دَ هغهٔ دَ "اَلَسْتُ" ځواب کښې ما "بَلىٰ" وئيلی دی اؤ زهٔ به چرې هم دَ هاغه جنګ نه ؤ نهٔ تښتم ، کوم دَ پاره چې هغهٔ زهٔ ټاکلے يم. هغهٔ زهٔ دَ پښتون پلار دَ مينې برخه کړم ، دَ پښتنې مور په شودو ئې وروزلم اؤ يؤ ځېږ ، ژوندے اؤ پښتون احساس ئې راته ډالۍ کړو. دا منم چې احساس دَ سړی

ژوند ډېر ګران کړی. په احساس لګېدلی پرهرونه هره لحظه عذاب کړی ، خو دا هم دَ دې احساس شرف دے ، چې ژوندے انسان دَ ضمیر عدالت کښې بل برندې سترګې اؤ پورته نظر ولاړ وی اؤ دَ مرګ نه هم په دې شمله جګه وُړی ، چې دَ خپلې برخې جنګ نه په شا شوے نهٔ یم.

زهٔ خپل احساس دَ لېونتوب په بام وُدرولم. نهٔ مې دَ دار وېره خوا له راتله اؤ نهٔ مې دَ مصلوب کېدو اذیت ته پښې خوئېدلې. دا دَ لېونتوب زور ؤ ، هاغه لېونتوب چې پکښې هره ګناه ثواب شوې ده..... هره جذبه پښتو شوې ده..... هره ادا ښکلې شوې ده..... هر قدم غېرت شوے دے (هاغه غېرت ، چې خداے پرې پخپله ځان "غیور" یاد کړو)......

زهٔ خپل لېونتوب دَ جبر په پښو سر ایښودلو له نهٔ یم ورکړے ، زما ژبه ئې دَ بغاوت په تکبیر ګویا کړې ده. ما غندنه هم کړې ده ، ما ستائنه هم کړې ده. زما زړهٔ نه چې کومه خبره وتلې ده ، هغه زما "دَ لېونتوب سندره" شوې ده اؤ زهٔ دَ لېونتوب دغه سندره ستاسو دَ پوهې اؤ احساس تلې ته سپارم.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّٰبِرِينْ

كهٔ وخت په مخ سپېره درکوی اؤ تهٔ دَ دغه سپېرې څواب په سُوک دَ ورکولو توان لرې اؤ بیا هم زغم کوې ، نو په تا ویاړېږم اؤ دا زیرے درکوُم چې الله ستا سره دے.

کهٔ وخت په مخ سپېره درکوی اؤ تهٔ دَ دغه سپېرې څواب په سئوک دَ ورکولو توان نهٔ لرې ، څکه دَ زغم سیوری له څې ، نو ستا زغم یؤ بې ننګه پېغور دے.

دَ سپېرې څواب په سئوک دَ ورکولو توان خپل کړه..... بیا دَ خپل توان سره زغم څان کښې راوله .....

الله اؤ دَ هغهٔ نازولې فرښتې به په تا افرین وائی.

کهٔ داسې نهٔ کوې ، نو زهٔ په تا لعنت وایم.

څکه چې ستا بې وسی تا غلامۍ له بوځی اؤ دَ غلامۍ هره طبقه اؤ دِله دَ لعنت نه پرته دَ هېڅ حق نهٔ لری.

دغه غلامی کهٔ دَ عقیدت په نوم ولې نهٔ وی.

چوچو اؤ کوتکمیر

دَ سپو په حقله زما جذبې په زېړون اؤ فطرتاً یخې دی . عقلی سبب ئې دا کېدے شی چې دَ دنیا په مخ دَ "پاپلې پل" اخستو نه وروستو را ته دَ دنیا ورانو چارو "اپې" وئیلی دی اؤ زۀ ورپسې شوے یم .دا دے ړیره کښې مې وخت سپین ډکی ؤتوکول اؤ دَ سر په رژېدو مې تندے څټ ته ؤرسېدو ، خو هاغه دنیا مخکښې ده اؤ لا مخکښې ده .دې حالاتو کښې دَ سپو دَ پاللو یا دوی سره دَ څۀ قسمه تړون اډانه کولو وخت له په لاس نۀ یم ورغلے .

خېر دَ جمعې مبارکې په خطبه کښې دَ جومات استاجی دَ سپو پالنې په حقله په زور و شور سره تردید و تحذیر ؤکړو .وعیدونو ئې را باندې ځونی څېړ کړل .زما کشر ورور څۀ دَ پاسه پاؤ کم درې هفتې یؤ سپے ساتلے وۀ .دَ ابی پېغورونو سپے پرې نۀ ښودلو اؤ بیا دَ اشنغر په حدودِ اربعه کښې ؤ نۀ لیدلے شو .نمونځ نه وروستو جومات کښې ایسار شوم .دَ استاجی وړاندې التحیات نما کښېناستم .دَ عجز و انکسار pose جوړولو نه وروستو مې هماغه هومره عاجزۍ سره ؤوې ،

اے دَ علم سمندره ! سپے څۀ شے دے ؟"

مختصرترین ځواب راکړے شو ، "نجس دے".

زۀ: (دَ سادګۍ انتها سره استفهامیه انداز کښې) "اؤ کۀ ؤوینځلے شی؟"

استاجی: (ترغیبی لهجه کښې) "سپیاکه په وینځلو نۀ نمانځی کیږی"

زۀ: (تجسس سره) "زما ورور څۀ وخت وړاندې" (زر مې ؤوې) "اوس نشته" (بیا وړومبۍ لهجې ته راغلم) "سپے ساتلے وۀ".

استاجی: "سپے چې کوم کور کښې وی ، هلته فرښتې نۀ ځی . دغه فتوی ده".

زۀ: (سره دَ خپل زړۀ دَ زور) "خو ما ډېر داسې کورونه لیدلی دی چې هلته سپے نشته" (پنځۀ سېکنډه غېرمتعلقه چپتیا نه وروستو) "بیا هم هلته فرښتې نۀ ځی".

استاجی: (دا ځل بیخی فېصله کن انداز کښې ؤوې) "دَ چا په ذاتیاتو حمله کول ګناهِ کبیره ده . أَنَّ الکلْبَ نَجَسٌ فِيْ بَدَایَۃ وَالنِّهَایَۃ. لَا یُوجَدُ فِیْهِ خَیْرٌ وَ یُوْجَد کَثِیْرٌ مِنَ الشَّرِّ فِیْه... سپے نجس دے . اغاز کښې نجس دے ، انجام کښې نجس دے . خېر یؤ نۀ لری ، شرونه ئې بې شمېره دی . پورې کوڅه کښې ئې هغه تېره ورځ زما چنے وېرولے دے".

دَ استاجی عدم دلچسپی زۀ توندی ته جوت کړم . ما وې ، "استاجی سپے وفادار شے دے . مولانا روم وئیلی چې دَ اصحابِ کهف سپے به دَ خدمت په سبب انسان شی اؤ ....."

دَ جومات استاجی زما خبره پرې کړه ،"اؤ دَ انسان شکل کښې به جنت ته ننوځی .دا سعادت یوازې کِتمیر ته حاصل دے . تۀ هر سپی ته په دغه تناظر اؤ سیاق و سباق کښې مۀ ګوره".

جومات کښې دَ دنیاداری نه دَ بې وسی اؤ ضعیف العمری په سبب دَ دستبردارو شپږ اتۀ مشرانو مخامخ چې کله استاجی دَ بهر لاره ؤنیوله ، نو ما غیرارادی طور قدرې په زوره ؤوې ، "اؤ چُوچُو...؟"

دَ استاجی له لورې هیڅ اواز ردعمل ؤ نۀ کړو .دَ ژوند دَ عملی میدان نه Retired old war horses چې کله څۀ وئیلو ته ځان جوړولو ، نو ما دَ خدائے دَ کور نه په خیر سره وتل غنیمت ؤګڼلو .

چُوچُو ـ دَ چا دَ نوم په اؤریدلو چې دَ جومات استاجی سکوت سلامتی ګڼله ، ته زمونږ دَ کلی دَ ښاغلی معظم جان خان دَ "سگِ فرمانبردار" کیدو شرف حاصل دے .دَ چُوچُو دَ شرافت ، منکسرالنفسی ، امن پسندی اؤ عدم تشدد دَ دې

نه بل لوی ثبوت څهٔ کېدے شی ، چې استاجی دَ هغهٔ په نوم په دې وجه څهٔ ؤ نهٔ وئېل ، چې دَ کلی خلق دَ هغهٔ په فتوی دَ اعتراض ګوته اوچتولے شی اؤ دَ چُوچُو په حقله دَ فتوې صادرولو نه یوه فتنه زېږېدلې شی .

دین اسلام دَ حق دَ غصب کېدو اجازت هېڅ صورت کښې نهٔ ورکوی اؤ دغې امن پسندئ ته دَ بې غېرتئ نوم ورکوی ، چې څوک دَ شر نه رغېدو دَ پاره خپل حق پرېږدی . په دې حوالې سره چُوچُو امنیت پسندئ کښې دَ اسلام دَ حوالې په توګه نهٔ شو وړاندې کولے ، خو دا خبره کولے شو چې دَ امنیت پسندئ لړ کښې دَ نوموړی سدارتهه (ګوتم بدھ) دَ تعلیماتو پابند ضرور دے . کهٔ دَ سپو طبعی عمر دَ دېرشو کالو نه زیات کېدلے شو ، نو ما به په ډاډه زړهٔ دعوی کړې وه چې چُوچُو عېن په هاغه وخت کښې زېږېدلے وهٔ ، کله چې جنرل نیازی په ۱۹۷۱ء کښې جنرل سنګهه ته وسله غورځولې وه . دا وخت زما په خیال دَ چُوچُو دَ دومره امنیت پسندئ سبب "مکانی عنصر" دے ، نهٔ چې "زمانی عنصر" په دې کښې څهٔ لاس لری . معظم جان خان دَ خدائے بخښلی ستر خدائی خدمتګار فضل رحیم ساقی دَ درنې کورنئ سره تړون لری اؤ دَ ساقی بابا

اؤ دَ معظم جان خان دَ حجرو کوتې دَ يؤ بل دَ حجرو په انګنونو کښې دی .دَ ساقی بابا کور ته دا اعزاز حاصل دے ، چې ستر عبدالغفارخان بابا (باچاخان) دَ خپل ژوند اخيرنۍ ورځې دغلته تيرې کړې دی .دَ "وردګې" خاؤرې دَ "عدم تشدد" اثر واخستو اؤ بيا دَ دغه مکانی اثر لاندې نوموړے چُوچُو هم راغلو .

دَ چُوچُو دَ اعلی ظرفۍ يوه نمونه دا ده ، چې کۀ تاسو څۀ وخت هم دَ ښاغلی معظم جان خان حجرې ته ورغلئ ، هغه ورځ وی اؤ کۀ شپه ـ تش لاس يئ اؤ کۀ ډک لاس ـ پټ مخ يئ اؤ کۀ څرګند مخ ـ چُوچُو دا خپل فرض ګنی چې يؤ نظر به تاسو ته ډير پۀ باوقاره ، وجيهه اؤ بارعبه انداز کښې ګوری اؤ بيا به بيرته خپل سر په زمکه ږدی . دے به ځان چرې دَ "غپ" کولو ګنهګار نۀ کړی ، ځکه چې چُوچُو په دې خبره تينګ ولاړ دے چې دَ پښتنو حجرو ته خلق ځی را ځی اؤ بله دا چې "غپل" دۀ ته هسې دَ سپو کار ښکاری .

دَ چُوچُو دَ شجرۀ نسب په حقله دَ څۀ تحقيق نتيجه به يقيناً چې "تش لاس" وی . بيا هم دا خبره په ډاګه ده چې چُوچُو په نسل نسب "کـُوته" دے اؤ دَ افزائشِ نسل په حقله

پوهه لرونکی به په وثوق سره بغېر دَ څهٔ شک اؤ اعتراض نه په دې خبره متفق وی چې دَ چُوچُو پلار "نر" وؤ . دَ چُوچُو طبعی اؤ جسمانی اثار هم ددهٔ په "نرتوب" دلالت کوی . دَ چُوچُو دَ شرافت په حقله خو دَ دې خبرې قسم زهٔ خوړے شم ، چې ژوند کښې به ئې چرې په دې نیت غپ نهٔ وی کړے ، چې دَ لاروی زړهٔ ازار شی یا دَ خپل سپیتوب دلیل ورکړی .بله دا چې خواؤشا کښې دَ پیش یا پیشو په اواز اؤرېدو چې ددهٔ سترګې دَ "شراندېشی" کوم تصویر جوړ کړی ، یقیناً چې دَ امن خوښو په Letter pad به دَ Logo دَ پاره دغې نه لوی شهکار لیونارډو ډېونچی اؤ پکاسو هم روغ نهٔ کړے شی .

دَ چُوچُو دَ ټولو نه لوئی صفتونه ددهٔ "لاربېه" وفاداری اؤ "قابلِ اطاعت" خودداری ده .تاسو چې هر ځاے کښې هر چا سره ناست یئ ، خو دَ چُوچُو په لیدلو سره دَ معظم جان خان په حقله دَ هېڅ قسمه اظهار اراده ملتوی کوئ ، ځکه چې په کلی کښې دَ چُوچُو "ظهور" دَ معظم جان خان دَ راتګ "تمهید" وی .پهٔ یوازې ځان دَ چُوچُو په نزد دَ حجرې نه وتل دَ ستر ماتولو تعزیر لری .

بې شکه چې دَ ټولې دنیا روزی رسؤونکے دَ الله پاک ذات

دے .دَ رزق روزي مخلوق ته دَ رسولو فريضه مقربې فرښتې حضرت ميکائيل ته ورکړې شوې ده .په مونږه کښې دَ کوږمې کفيل ته "صفتِ ميکائيلی" ورکړے شوے وی .دَ چُوچُو دَ پاره دَ ميکائيليت فريضه دَ ښاغلی معظم جان خان دَ کشری زوی عاصم خان ده .دَ چُوچُو خودداری ۇوينه چې دَ عاصم خان په غېرموجودګۍ کښې به نۀ دَ چا دَ لاس رزق خلې لره راۇړی اۇ نۀ به خلۀ دَ چا دَ لاس رزق لره يۇسی .دَ لوږې نه به مړ شی ، خو خپله خودداری به په ټوک نمړي خرڅه نۀ کړی .

پخپله ځکه دَرزق دَ پاره هلې ځلې نۀ کوی چې دَ "ترکِ دنيا" په اصولو ټينګ ولاړ دے .

سپے کۀ دَ هر رنګ ، نسل اۇ خطې سره تعلق لری ، خو سپے وی .هغه کۀ دَ نمرختيزې نړي په جغرافيائی حالاتو کښې ساه اخلی اۇ معاشرت نه ئې اثرات قبلوی اۇ کۀ دَ لوئېديزې نړي دَ جغرافيائی اۇ معاشرتی اثراتو تر لاندې ژوند تېروی ـ خويونه ، خصلتونه اۇ قدرونه ئې مشترک وی .هر ناشنا څيز ته ، هر ناشنا ځاے کښې ، هر ناشنا سړی پسې غپ کول خپل "فرضِ منصبی" ګڼی (چُوچُو دې نه مبرّا دے)، نور سپی خښته مړولو سره غرض لری (چُوچُو دې نه بې نيازه

دے)، نور سپی دَ خپل مالک وفادار وی (چُوچُو دَ دې معتقد دے)، نور سپی دَ زوړ مالک په "کُرې" کولو دَ نوی مالک هم وفادار وی (چُوچُو دَ دې نه مستثنی دے).

دَ یوې خْلې خبره ده، چې یؤ ورانخوښی ابوحنیفه نه پوښتنه ؤکړه،

"تهٔ ښهٔ ئې، کهٔ سپے ښهٔ دے؟"

ابوحنیفه ورته ؤوې، "کهٔ زهٔ نهٔ یم اؤ دا سپے دَ خپل پالونکی

وفادار وی، نو ما نه ښهٔ دے، ګنې نور خو زهٔ اشرف المخلوقات یم".

سائنس ثابت کړی چې دَ سپی په خلهٔ کښې دَ "لعابِ دهن" ماده دَ خنزیر دَ لعابِ دهن دَ مادې غوندې خصوصیات لری اؤ هم دغه دَ سپی دَ ساتلو دَ ممانعت عقلی دلیل کېدے شی چې نجاست ئې ثابت دے. ولې بیا هم دَ څوکیدارۍ په نیت دَ سپو ساتلو علماؤ اجازت ورکړے ، دې شرط سره چې دَ چنو دَ زغلولو نیت پکښې نېکۍ په سیند ورلې شی.

دَ چُوچُو په حقله مې دا ګمان یقین ته نزدے دے، چې کهٔ دَ اصحابِ کهف ملګرتیا ګُتکمیر جنت ته بوځی، نو دَ

ځوځو ګڼ شمېره خصوصيات به هم دے لۀ دغې څخه نۀ محرومو ی .

مينه

زۀ يؤ خودسره سمندر ــ دومره ژور چې زما دننه په زرګونو سوناميانو به سر را پورته کړلو ، خو چا ته به هم ښکاره نۀ شوې .زما ژورتيا دغه سوناميانې په ځان کښې را نغښتلې .

چې په غورځنګ کښې به راغلم ، نو دَ نوح طوفان به په ځان وېرېدلو ــ کۀ دَ موسیٰ دَ معجزې کونتۍ را کښې لاره کړې وه ،

هغه نهٔ شم وئیلې ، ګنې نور خو زما خوا له په راتللو به دَ سلېمان په لښکر هم غونی ځیرېدل .

ساحلونو کښې زما دَ حدونو دَ تعین زړهٔ نهٔ وهٔ ، ځکه چې زهٔ به تر هغې ځائے خورېدم ، تر کومه چې به زما زړهٔ غوښتل اؤ زما سرکشه چپې چې به تر کومه ځایه غځېدلې ، تر هغې به زما غاړې وې اؤ ما خپلو غاړو کښې دَ چا واک نهٔ منلو .

بیا یوه ورځ ــ دَ عرش دَ ادا ــ دَ مقدسې پرخې یؤ سپېځلے څاڅکے راغلو اؤ زما هره چپه ئې خوره کړه .

ویش

سحر زما کوته کښې دَ قادشیې دَ خاؤرې بوی وهٔ. دَ نمر ځیرې په بند ور ځان دَ ور په چاؤدو کښې په زور ټومبلے وهٔ. دَ خلیل دَ روح دَ پښو اواز ته ما پخیر راغلاست ؤوې. هغهٔ ما ته وې ،

"زما کوتې ته چې فرښته راشی ، نو زهٔ ورته پخوانے نمونځ ؤکړم ، زړهٔ ئې په ځائے شی اؤ لاړه شی.....

زما کوتې ته چې شېطان راشی ، نو زهٔ ورته پخوانی ګناه ؤکړم ، زړهٔ ئې په ځائے شی اؤ لاړ شی....."

دَ پېغلې په لاسونو دَ نکريزې دَ بوی غوندې خوشبو چې زما کوټې ته وتله ، نو ما دَ خليل روح ته په مخه ښه وُوې اؤ دَ خپلې کوټې ور مې بېرته کړو. زما دَ کوټې ور کښې دوه زورَورو زما لاره څارله..... يؤ زما خداے اؤ يؤ زما شېطان.

په نيمه شپه زهٔ دَ ګناه تکل کښې وُوتم. نيازبين اؤ ښکلی شېطان له مې سترګې تورې کړې ، وېښتهٔ مې ورله غوړ کړل اؤ ځنې مې ورله برِمنځ کړلې اؤ دَ کوټې نه مې وُنيولو. دَ ګناه په وخت دَ هغهٔ قچرو سترګو زما جرأت له داد ورکولو. دغه وخت زورور خداے زما دَ ټُرخ جيب کښې وُ.

دَ سحر بانګ سره زهٔ جومات ته روان شوم. نيازبين اؤ ښکلی خداے له مې سترګې تورې کړې ، وېښتهٔ مې ورله غوړ کړل اؤ ځنې مې ورله برِمنځ کړلې اؤ دَ کوټې نه مې وُنيولو. جومات کښې مې ځان ته مخامخ وُدروُلو اؤ په سجيده ورته پرېوتم. دَ هغهٔ نيازبينو سترګو زما رکوع اؤ سجيدو ته په سر دَ مينې لاس راښکلو. دغه وخت زورور شېطان زما دَ ټُرخ جيب کښې وُ.

ټوله ورځ ما خپله برېره کښې لاس وهلو ،

سترګو کښې دَ ګناه تور مې رنجو کښې نغښتلی وو ،

دَ تندی محراب اؤ دَ سر پټکے مې دَ خپل ایمان تله کښې ایښی وو ،
خْلې نه دَ شرابو اؤ وینې ورېم مې دَ تقوی[1] په مسواک وینځلو ،
دَ خپلې مور دَ تی شودۀ ، دَ خپل پلار پښتو ، دَ خپل ورور غوښې اؤ دَ خپلې خور حق مې تالی کښې ایښی لوی بازار کښې خرڅول.......
ما نه چا هم کرکه نۀ کوله.
کۀ خدایے ما سره جومات ته په مینه اؤ روڼ تندی ځی ، خو شیطان ما سره دَ سودا خرڅ نه پرته ګام نۀ اخلی......

دَ ځناورو څهرې

مونږه دواړو په یوې خاوړې خرپوسې کړې وې ، یۀ ځایے مو پل اخستے وۀ اؤ دغسې مو دَ ژوند په هره لاره برغونے مزل کړے وۀ . زمونږه ملګرتیا هر چا ستائېله .ښکاره خبره ده چې

کۀ مونږه هر څومره خوارۀ وو ، خو دوه وو اؤ دَ دوؤ تر منځه توپير راځی . توپير تريخوالے راؤړی اؤ زمونږه تر منځه خوږې ملګرتيا چرې دغه تريخوالے په ډاګه کېدلو ته پرېښودلے نۀ وۀ . هغه چې دوبۍ ته تللو ، نو په وړومبی ځل را ته دَ خپل وطن دَ نېستۍ احساس ؤشولو . هغه چې دوبۍ ته لاړلو ، نو په وړومبی ځل را ته ځان نيمګړے ښکاره شو . هغه ډېر ښۀ دے .وخت په يادونو خاؤرو اړولو ته نۀ پرېږدی .اووۀ ورځنۍ کښې مې پېره نيمه يادوی .دَ پوخ کور ارمان اؤ دَ ژوند دَ تقاضو دَ بشپړتيا خوبونو را نه دومره لرې بوتلو ، چې يؤ بل باندې مو لکه دَ ورکو يوازې ايمان پاتې دے .کور لپاره کۀ څۀ راستوی ، نو زما په لاس وی . هغۀ به ئې پلار ته "باباجی" وئېلو ، نو ما به ورته هم باباجی وئېلو . باباجی چې به دَ هغۀ يادونو ؤسکوندلو ، نو ما پسې به ئې استازے راؤلېږلو . کورودانه ئې زمونږه ګاوندۍ وه .زمونږه ملګرتيا دَ ازمېښت په دې لاره هم بريالۍ شوې وه ، ځکه چې کله هغۀ هم دغه کور کښې دَ خپلوۍ خبره ما ته ؤکړه ، نو ما دَ پاره دَ ژوند اؤ مرګ خبره شوه . ښکاره خبره ده ، دې کښې ما ته کۀ په ځان پښه ايښودل وو ، نو ما به کړی وو. ژوند کښې تۀ يوازې هاغه چا دَ

پاره دَ خپلې انا په مرۍ لاس ایښودلے شې ، څوک چې دې زړۀ ته ډېر نزدې وی .ما دَ پاره وروستو کېدل ګران نۀ وو ، خو دَ هغې پوهولو داهر څۀ ډېر ګران کړی وو .بیا زما له لوری دَ ځان وژلو په دړکې هغې خپل وجود ؤسپارلو .دَ زړونو په حال لوی الله خبر وۀ .دَ کور ستر مو نۀ وۀ ، خو زۀ چې به کله هم هغوی کره ورغلم ، نو په خپل مخ به مې څو مخونه واچول .دغسې هغه هم وه .ما به هلته ورتګ نه ډېره څنډه کوله ، خو دَ هغۀ له لوری څۀ سوال ځواب لپاره به ورتللو نه بغېر لاره نۀ وتله . کله کله به دَ زړۀ قبر کښې پروت نیم مړی ارمان دَ دیدن غوښتنې ور وستلم .ریښتیا ده چې دَ یؤ مُوتی زړۀ کار بدن ته یوازې وینه ورکول نۀ دی ، ځان نه سل چنده لوی بدن ددۀ په اواز خوځوی .زۀ چې به ورغلم ، باباجی به وې ، "هلکه! دَ خضر ژوند دې دےے .دلته مې په زړۀ کښې تېر شوې اؤ دغلته تۀ راغلې ".

دَ هغۀ زوےے چې ؤشو ، نو زېرےے پرې ما کړےے وۀ .ډېر خوشحاله وۀ .ما ته ئې وې ، "ورارۀ لره دې جامې پېزار اؤ نېنځکې در استؤم اؤ زیری دَ پاره ستا ګړۍ هم".

هاغه ورځ چې ما ته دَ هغۀ راستولې شوې ډالۍ په لاس راغله ،

نو زما مور هم زما وړوکی خورئی سره هغوی کره تلې وه ـ زۀ هم ورغلم . باباجی کور کښې نۀ وۀ . هغې ؤخندل اؤ وې چې ، "ښه شوه چې ملګری دې دوه میاشتې پس ډالۍ راؤلیږله". ما وې ، "هغۀ خوار خو په هم په هاغه ورځ اخستې وی ، خو نزدې به دَ راتګ څوک نۀ وو . پردے وطن دَ بل وطن مرغۍ زر نۀ پریږدی ". مور مې وې چې ، "زویه! دوبۍ لرې وطن دے ، اوږده لاره ده".دَ مور په ناجانۍ پسې دَ هغې سره دَ شونډو په سر ما هم ؤخندل . مور مې خورئی سره روانه شوه . هغې وې چې ژمے دے اؤ ماښام په سر راغلو ، کور به خوشے پروت وی . چې ما دَ باباجی په حقله پوښتنه ؤکړه ، نو را ته ؤ وئیلے شول چې ماسپخین سودا پسې تلے دے ، شپبه نیمه کښې به راشی .

زۀ دَ باباجی راستنېدلو ته ایسار شوم . دَ مور تګ وۀ اؤ داسې ګُورې وریځې په ګواښ راغلې چې سکڼے ماښام ئې توره شپه کړه . مونږه سره دَ باباجی غم وۀ . دَ وریځو نیت څرګند وۀ ، څکه خو مو برنډې نه کوټې ته مخه ؤکړه .

باران داسې بد حال راواخستلو ، چې دَ نوح دَ طوفان تصویر شو ـ بریښنا اؤ ګړز ګړوز راباندې غُونی څیږ کړل . وړوکی هم ډیر ژړل اؤ دَ باباجی په حقله اندیښنو هم متې

رانغښتې وې . کور نه دَ بهر وتلو لاره نۀ وه ، ځکه چې ګُڼې تیارې کښې هر څۀ پټ شوی وو اؤ بل دا چې تېز جاکړ بجلی هم بوتلې وه . زۀ څو شېبو دَ پاره برندړه کښې ولاړ وُم ، خو دَ وړوکی ژړا اؤ دَ هغې وېرندک اواز سره کوټې ته ورغلم . دَ کوټې دَ پاسه دومره اوبۀ ډنډ شوې وې ، چې دَ ناوې په خلې ئې دَ بهېدلو لاره نۀ موندله . لکه بهر انګڼ په کوټه کښې دننه هم راښکې شولو . هغې سره وړوکے غېږ کښې وۀ اؤ وې ئې چې خداے زده باباجی به چرته ګېر شوے وی . ما ورته دلاسه ورکړه ، چې باران لږې ساه اخستلو ته پرېږده ـ زۀ به پسې لاړ شم اؤ هسې هم هغۀ چې باران لیدلے وی ، نو دَ چا سره به ئې سر سیوری ته کړے وی .

بیا دَ هغې پام اړولو لپاره ما خبره وړاندې بوتلله . ما وې ، "ښه ده ، دَ وړوکی سره به مشغوله ئې ؟"

هغې دَ ماشوم په پستو اننګو لاس راښکلو اؤ بل لاس ئې دَ هغۀ په مْلا ایښودلے وۀ ، چې دې سره ئې غېږ پورې جوښت کړے وۀ . سترګې ئې دَ هغۀ په مخ ښخې کړې وې . یا خو ئې دَ خوبېدلی وړوکی اُودۀ کېدونکیو سلګیو ته غوږ ایښودلے وۀ اؤ

یا ئې زما خبرې له پاره ځواب لټولو ، هېڅ ئې ۇ نۀ وې .
لږه شېبه وروستو ما بیا راۇلټوله ،"څۀ دې ۇ نۀ وئېل ؟"

دَ هغې شونډې ۇ رپېدلې ـ اواز ئې را نغلو .وړوکے ئې رو غونډې خوا ته څملولو اۇ وې وئېل ،" اوس خو وختونه تېرول ، مشغولتیا ..."

په هغې څاڅکے ۇشو ، دې سره دَ هغې خبره غوڅه شوه .هغې زر دَ وړوکی په لوری ۇکتل اۇ وې لیدل ، چې چرته په هغۀ خو څڅوبے نۀ کیږی .

زما زړۀ میږی میږی شولو ـ ما ورته وې ، "تۀ اوس جینئ نۀ ئې ، مور ئې" .

دَ باران ورېدلو زوږ اۇ دَ ناوې شړاړې داسې ښکاری چې نیمګړے وۀ .دې سره دَ هغې سلګئ هم ملګرې شوې .هغې دَ وړوکی په سینه لاس کېښودلو اۇ زۀ هغې ته لږ نزدې شوم ، ما دَ هغې لاس خپلو لاسو کښې واخستلو ـ دې سره دَ هغې سترګې هم ۇ ورېدلې ـ دَ وئېلو هېڅ نۀ وو . ما ته احساس ۇشولو ، چې دَ ایرو لاندې اُودې سپرغئ بیا را ویښې شولې .ما دَ هغې لاس پرېښودلو اۇ هغې خپل زړۀ سپک کړلو ـ زۀ هم تېرو وختونو ځان سره یوړم . اوس نۀ ما سره دا غم وۀ ، چې

بهر باران دَ دنیا ورانولو ته مْلا تړلې وه اؤ نۀ مې دا یاد وو ، چې باباجی دې جاکړ اؤ جړی کښې کور نه بهر لاندې وتلے وۀ .

هغه ناګهانه ما ته داسې را تر غاړه وتله ، چې زما ټول بدن ئې ؤجړقولو . هغې سلګۍ وهلې اؤ وې وئېل چې تا زما بې وسۍ نه غلطه فائده پورته کړله . دَ ځان وژنې په دړکه دې پخپله ملګرتیا کښې ځان هسکه غړی کړلو اؤ زۀ دې په ژوند مرګ ته ؤسپارلم ـ داسې مرګ چې هره شېبه یؤ نوی رنګ سره راځی . دَ هغې بدحالۍ ته په کتلو سره زما زړۀ هم نرے شولو . ما هغه ځان ته راجوخته کړله . هرې سلګۍ سره به ئې زۀ داسې کړم ،لکه چې انسان دَ مسلسل اذیت نه وروستو دَ سکون ساه واخلی . ما هم دا غوښتل چې هغه دغسې سلګۍ وهی اؤ دا تسلسل په ځاے ؤساتی . دې سره سره زما اوښکې هم بهیدلې . دا لا کوم احساس دے ؟ سلګیو کښې سکون اؤ اوښکې هم ؟ ما سره دومره وخت نۀ وۀ ، چې په دې مې سوچ کړے وۀ .

زۀ نۀ یم خبر چې کله ، خو دا وئېلے شم ، چې کله هغه ما ته را غاړې وتله ، دغې نه وروستو زما ضمیر اؤ سود بود ساه ورکړله . ځان مې له لاسه ؤ وتلو . څو شېبو پورې مې ایمان په

دي ټينګ وۀ ، چې هغه به مې لاره ؤنيسی .هغې هم ځان نه لاس اخستی وو .اؤ دغه رنګ دواړه دَ خپل هوس پښو کښې نسکور پرېوتلو .زما وجود سره دَ لمس په هره لمحه به دَ هغې ساه ژورېدله .زمونږ دَ ساګانو شور کښې دَ جاکړ اؤ ګړز ګړوز اواز ډوب شولو . دَ هغې شونډې چې زما په خلۀ کښې ؤښخېدلې ، نو ما په وړومبی ځل دَ خوږو معنا ؤپېژندله ــ دَ هغې دَ بدن لمس په جنت زما يقين پوخ کړوــ ګناه دومره خوندوره کېدې شی ، دا ما په وړومبی ځل ؤليدل .هغې به دومره زور سره زۀ ځان پورې جوخت کړم ، چې ما وې ، دغه دــے وجود مو يؤ شو.وخت تېرېدو سره دَ هغې خوا لکه چې مړېدله .دَ جذبو ځرګندولو هاغه شدت ئې کښېناستلو .ما هم دَ خپل وجود ټول قوت پخپلو ولو محسوس کړلو اؤ بيا زۀ هم دَ سيالۍ له بامه پرېوتلم .

مونږه يؤ بل سره غاړه غړۍ پراتۀ وو اؤ چې سترګې مو ؤغړېدلې ، نو نمر سترګه غړوونکے وۀ .يؤ هيبت سره زۀ له کټه راجګ شوم .ما سره هغه هم کاواکه راپاڅېدله .وړاندې له دې چې مونږه څۀ وئېلی وــے ، مخامخ لګېدلې هنداره کښې مو

خپلو ځهرو ته پام شو .زمونږه ځهرې دَ ځناورو وې .دَ وېرې اؤ هيبت چغو سره دَ هغې وړوکے زوے هم په ژړا شو .
مخامخ په تاخ کښې زما دَ خور ملګرې تصوير داسې کتل ، لکه چې دَ خپل ناموس اؤ غېرت پالنه کوی اؤ وړوکی داسې ژړل ، لکه چې دَ مور نه دَ مقدسو اؤ سپېځلو شودو غوښتنه کوی ــ کوم چې اوس مقدس نۀ وو .

غـلا

دَ غلا بنياد ډېر پخوا ايښودے شوے وۀ .دا دَ هاغه وخت خبره ده چې کله انسان په سپوږمۍ ځۀ ، دا خو پرونۍ خبره

ده ، لا په زمکه هم قدم نۀ وۀ ایښودلے . کله چې شېطان دَ عرش دَ راز غلا ؤکړه اؤ په نتیجه کښې ئې زمونږ نیا نیکۀ له جنته څخه بې دخله کړے شول . په زمکه دَ انسانی جسم وړومبۍ غلا بلکې "شُوکه" هاغه وخت ؤشوه ، کله چې کارغۀ یؤ ورور ته دَ بل ورور دَ مړی دَ خاؤرې لاندې کولو چل ښودلو . بیا هاغه وخت هم راغلو چې کشتۍ کښې په غلا دَ ناستې هڅه ؤکړې شوه . ښکلے ورور هم کوهی ته ؤغورځولے شو اؤ یوې فرښتې دَ غورځوونکو نه هم په کوهی کښې پټ ؤساتلو . هم دغه ورور دَ عزت په شُوکه تور شو اؤ دَ ګویا ماشوم په ګواهۍ سپین شو ، چې وروستو ئې دَ څکه پلار سره لیدلو دَ پاره دَ غلا دَ الزام ملاتړ واخستلو .

بیا خو په رڼا ورځ غلا پېل شوه اؤ دَ خدایۍ دعوىٰ کوونکی باچا په کور کښې په غلا دَ هغۀ دَ دښمن پالنه کېدله .

وخت تېرېدو سره داسې وخت هم راغلو چې دَ لوی خداے نه خلقو دَ "خالی" ورځې دَ پاره غلا ؤکړه ، اؤ دَ (کُونُوا قِرْدَةً خسِئِیْن) سزا ئې ؤموندله . بیا دَ افلاطون دَ علمی دربار نه دَ علم غلا ؤشوه . په هر مېدان کښې دَ مختلفو مادی اؤ غېرمادی څیزونو غلا داسې رواج ؤموندۀ اؤ داسې مهارت

پکښې تر لاسه کړے شو ، چې دَ ویښو مېندو نه بچی تښتول پیل شول .کهٔ مني هر څو دَ شمېرې وې ، خو تیاره کښې په بده کېدلې .تر دې چې خلقو اُوښان په بده کړل .دَ هر ورځنو ضرورتونو دَ پاره دَ پیسو تکو دَ غلا نه علاوه غلا دومره زور شوه چې دَ غل دَ باچایۍ له وېرې ئې چا ذکر هم نهٔ شو کولے . ځکه چې "پټ غل" ته "باچا" نوم ورکړلے شو ، بلکې "دَ تورې شپې غل" ته دَ "سپینې ورځې دَ باچا" په خطاب سره درناوے ورکړے شو. باچا هم اُمر باچا ـ اؤ لوی الله نه په نمونځ کښې غلا ، خو زیاتره مُلا هم کوی اؤ مقتدی هم ـ

قران پاک دَ (اَلْسَارِقُ وَ السَارِقَةُ فَاقْطَعُوْا اَیْدِیْهِمْ) سره دَ غلا کوونکی اؤ غلا کوونکې سزا ؤښودله .لاس پرې کول دَ انسان نه وزرې پرې کول دی ، چې ټول عمر لپاره ئې محتاجۍ ته ؤسپاری . دَ قران دَ تعزیراتو فلسفه ، حکمت اؤکمال هم دا دے چې دَ انسان دَ فطرت سره سمون خوری . څومره چې تعزیر سخت وی ، دومره دَ جرم شرح کمه وی . زمونږ خوږ نبی صلی الله علیه وسلم خو تر دې حده کړی چې کله ئې فاطمه بنت ته په غلا ثابتېدلودَ لاس پرېکنې سزا واؤروله ، نو دَ سفارش په ځواب کښې ئې ؤفرمائېل ، "کهٔ دَ فاطمه

بنت   په ځای فاطمه بنت محمد دا جرم کړی وۀ ، نو هغې ته به هم دا سزا ورکولې کېدله".

پاکستان کښې له بده مرغه دغه تعزیرات ته هدو ائین کښې ځای ور نۀ کړی شو . کۀ ریښتیا خبره شی ، نو څوک هم "ځان" دَ پاره سخته لاره نۀ خوښوی . څۀ ائین جوړونکی پخپله ښۀ وو اؤ څۀ ایمنستی انټرنېشنل رپورتاژو دغه لاره ؤنیوله . اوس په غلا کولو غل شېبه نیمه جېل کښې تېره کړی یا نۀ اؤ ۱۰۷دفعې سره خپله غاړه ازاده کړی ، هغه هم هله دغه نوبت راځی چې کۀ پولیس ماما لره په وخت تلے ګرم نۀ کړی شی .

شېکسپئیر دَ غل په حقله وئیلی وو ، "کۀ څوک یوه روپۍ پټه کړی اؤ کۀ یؤ سل زره ، خو هغه غل دے ، دَ سزا مستحق دے".

جارج برنارډشا ورسره ډېر زړۀ پورې اختلاف داسې څرګند کړی ، چې "دَ یوې روپۍ غل غلا کړې ده اؤ باید چې سزا ورکړې شی . دَ سل زرو هغه غل نۀ شی کېدلے ، بلکې هغه فنکار دے اؤ دَ انعام جوګه دے". دَ غلا دَ مزاج په پوهېدو هلته مغرب دَ "نِک وېلیوټ" اؤ "جیول تهیف" کردارونه

تخلیق کړل اؤ مشرق په باهمی مفاهمت سره دغه کردارونه دلته نافذ کړل. پیړۍ تیرې شوې چې مشرق الله پاک دَ تخلیق دَ سرخُوړۍ نه ژغورولے دے. دا پیټے اوس دَ نمردیزې نړۍ په سر دے اؤ نمرختیزې نړۍ ته تش ړوند تقلید کول په سر دی.

دَ یوې غیرجانبدارې څیړنې له مخه تهذیب ته راتګ نه وروسته چې غلا دَ خپلو ګڼو مخونو سره څومره وده کړې ده، دومره ښځونی فېشن هم نۀ ده کړې. نن سبا غلا دَ خپل پرمختګ په هاغه لوړ مقام ولاړه ده، چرته چې دَ سیاسی، ثقافتی، ادبی، دفاعی اؤ اېتمی رازونو غلا وده موندلې ده اؤ په نړیوال کچ ئې دَ مخ نیوی دَ پاره اداري جوړې کړې شوې دی (دا بېله خبره ده چې زیاتره په دې غلاګانو کښې دَ غلا نیونکو لاس ککړ وی).

دَ ډالرو دَ لوی ګیډۍ تر مخه دَ نوې ټیکنالوجۍ تر لارې دَ اېټمی رازونو پټ خرڅ، دَ hacking په ذریعه دَ یؤ بېنک اکاؤنټ نه بل بېنک اکاؤنټ په "برېښنائی غلا" (Digital robbery)، سیاست کښې دَ مفاهمتونو په ترڅ کښې دَ اولس په "ډاډ" دَ اولس نه غلا کول څرګند دی.

په ثقافت کښې مروج الوقت غلا ته کۀ هر څو دَ "جدیدیت" یا "Adoption" نوم ورکړے شوے دے ، خو سترګې بیا هم دَ حقیقت نه پټول ګران دی . دا لوی ثقافتونه وی ، چې واړۀ ثقافتونه وړی کړی ــ بربنډ کړی ــ غلی کړی اؤ بیا ورته دَ خپلی خوښې فاسټ فوډې ورکړی ــ دَ خپلې مرضۍ shorts ور واغوندی اؤ پخپل شور باندې ئې اخته کړی . دغه رنګ لوی ، زر اؤ زور لرونکی ثقافتونه واړۀ ، بې زره اؤ بې زوره ثقافتونه دَ خپلې لمن لاندې پټ کړی ، خپل رنګ ورکړی اؤ په خپله ژبه ئې را واړوی . هم دا سبب دے چې اوس دَ مکې ، استنبول اؤ دَ نیویارک اؤ دَ تل ابیب دَ نوی ګُول تر منځه توپیر کول ګران شوی دی . دَ جدیدیت هوا دَ پېښور اؤ کابل پټکی ، بورقې اؤ پړونی پسې هم لاس اُوږده کړی دی ، خو دَ لوی الله شکر دے چې لا بدرنګه رجعت پسندی اؤ قدامت خوښی ساه اخلی .

دَ ادب په مېدان کښې کېدونکې غلا زما تر خیاله کۀ ډېره شدیده نۀ وی ، بیا هم ډېره "متشدده" ضرور ده . داسې غلا کښې هېڅ قسمه زر اؤ مال ته دَ نیت اوبۀ نۀ خړولے کیږی ، بلکې دَ احساساتو غلا کیږی ــ دَ نظریاتو غلا کیږی ــ دَ

تشبیهاتو غلا کیږی . غلا دَ خپل هر مفهوم اؤ هر انداز سره حرامه وی .ادبی غلاګانو کښې دَ څۀ جُزْیَاتِیْ یا جُزُالْجُزْیَاتِیْ غلا نه علاوه بعضې وخت دَ یؤ تخلیق یا فنپارې "کُلِیْ" غلا هم واقع شی . دا غلا دومره سپینه اؤ په ډاګه وی ، چې دَ هیرامندۍ یوه اوسیدونکې به ئې له خپله ځانه هم ؤ نۀ کړې شی .هم دَ داسې پیښو مخ نیوی لپاره په بین الاقوامی کچ "کاپی رائټ ایکټ" وجود کښې راوستلے شوے دے .تر ننه دَ دې ایکټ یوه فائده په نظر راغلې ده اؤ هغه دا چې په کتاب ، البم یا په بله داسې ټولګه ؤلیکلے شی چې "جُمله حقوق محفوظ دی"۔ ولې بیا هم شوشې ، ګیلې اؤ اعتراضونه هاغه رنګ دی ، لکه چې وو.

زۀ کله نا کله پخپله فکر کؤم چې کېدے شی حکومت ته دَدې شخړې هواری دَ پاره دَ یؤ قرارداد څخه وروستو تحریری خواست ؤکړے شی ۔ کېدے شی (خاکمِ بدهن) واکمن پرې (بیا خاکمِ بدهن) غوږ هم ؤګروی اؤ دغه رنګ دَ فنانس منبسترۍ (یؤ ځل بیا خاکمِ بدهن) دَ توثیق نه وروستو "محکمۀ انسداد سرقۀ شاعری" جوړه کړے شی ، ځانګړے لښکر (Special Force) "نازل" کړے شی .هسې هم دَ قامی

ځواکونو مشران (بې له څۀ توپیره) کۀ اوسنی دی اؤ کۀ پخوانی ، دَ سرحدی کرښو په ځاے دَ ملک دَ هرې لوې وړې محکمې پام لرونکی شوی دی ، نو کېدے شی حکومت ئې په دې کښې هم بوخت کړی . کېدے شی بیا مونږه ته دَ دغې محکمو دَ چارواکو لخوا دا ډول خبرونه په غوږو راځی ، چې "فلانکی یا فلانکۍ دَ فلانکی یا فلانکۍ شعر ، غزل ، مرثیه ، قصیده ، تکل ، رپورتاژ ، ناول ، افسانه ، انشائیه وغېره یا دَ شعر ، غزل ، مرثیې ، قصیدې ، تکل ، رپورتاژ ، ناول ، افسانې ، انشائیې وغېره څۀ خیال ، څۀ برخه یا پوره په پوره تخلیق پټ کړے دے". دې ډول خبرونو سره به دَ تانو کچېرو په انګنونو اؤ کوټنو کښې تودوالے هم راشی اؤ دیوانی مقدمې به دَ هائی کورټ سپریم کورټ پورې بازار هم تود کړی .

حقیقت خو دا دے چې دا ډول واقعې به دومره شمېر سره مخې ته راشی چې دا اندېښنه به ؤزېږېږی چې حکومت به دَ بدن دَ "ناسُوریافته" برخې دَ دارو په ځاے دَ هغې دَ بیخی جرړې ځېلې څخه دَ ویستلو لاره غوره کړی اؤ دغه رنګ به "محکمۀ انسداد سرقۀ شاعری" دَ یؤ ائینی ترمیم تر لارې "محکمۀ انسدادِ شاعری" کښې تحلیل کړې شی (پاکستان

کښې ائینی ترمیم دَ واک واکې لاس کښې اخستلو نه وروستو تر ټولو اسان اؤ کثیرالاستعمال کار دے) . "دَ ټولنې سترګې" به ؤتړلے شی . دا منم چې دَ زړهٔ چاؤدون په سبب به دَ مرګونو شرح کښې لږ ډېر زیاتوالے راشی ، ولې بیا هم دَ ټولنې ډېرو سترګو دَ "جمالیاتو" په نوم دَ "جنسیاتو" روزګار پیل کړے دے ، کوم شاعران چې دَ "تَلَامِیْذُالرحْمَان" په ځاے دَ سُوْرَةُ الشُعَرَاء دَ مفهوم تر مخه حرام دے .

مونږه یؤ داسې دور کښې ساه اخلو ، چې هلته زمونږ نه ګېرچاپېره دَ غلاګانو یؤ جال خور دے . دَ "چوپال" نه تر "محله" ، دَ "ګناه کدو" نه تر منبره" ــ هر سړے تر خپله وسه غل دے . یؤ لاس وړاندې وړئ اؤ بل وروستو ــ ډېر اُودهٔ کېږئ مهٔ! (هسې نهٔ چې تل مو دَ مېښو نر کتی کیږی) ــ دَ بهر غَل نه زیات دَ خپل کور بېدی دَ سترګو لاندې ساتئ (ځکه چې بېدی دَ کور وی ، نو کنډر کول اوبهٔ څښکل شی) .

دَ لوی الله پناه غواړم ــ ځان دَ پاره ، تاسو دَ پاره اؤ ټولې نړۍ دَ پاره ــ هر هغه نظر نه چې غل وی اؤ هر هغه زړهٔ نه چې غلا پکښې وی .

بلــنه

تهٔ دَ اسمانونو غېږه کښې اوسېدونکې دَ رڼا وړانګه ئې اؤ زهٔ په زمکه پرته یوه لپه سپېره خاؤره یم. دَ اسمانونو غېږه پرېږده اؤ دَ زمکې په لور راشه ، چرته چې یوې لپې سپېرې خاؤرې ستا دَ لمس تکل کښې په زرګونو کلونه تېر کړل. ستا په لاره کښې راتلونکی ستوری دَ خپل قدم ښکولولو باندې ؤنمانځه ، چې دوی هم دَ تیارې نه رڼا ته راشی. لرې نهٔ ده ، چې دغه ستورو کښې یؤ زما دَ برخې هم وی.

نېغه راځه!

په لاره کښې پښه نیولې نهٔ شې!

په زمکه زهٔ ستا دَ لارې څارلو تکل کښې ورو ورو روکېږم. دَ اندېښنو بادونه الوځی اؤ زما دَ وجود څهٔ ذرې ځان سره دَ ګوتې نه نیولې بوځی. دَ زرګونو کلونو دې زړهٔ چاؤدې لارڅارنه کښې زهٔ کهٔ اوس هم یم ، نو دا ستا دَ وجود دَ لمس په تلپاتې ژوند باور دے.

نېغه راځه!

په لاره کښې نوره پښه نیولې نهٔ شې!

چې ما ته راؤرسې ، نو په ما راخوره شه!

زما دَ ذات هرې ذرې ته غاړه وُځه!
زما دَ ذات هره ذره پخپل لمس پیاوړې اؤ سپېځلې کړه!
زۀ یوه لپه سپېره خاوُره یم.....
زۀ دې یوه ذره شم.....
خو زما تړون ستا دَ سپېځلې رڼا سره وُکړه!

علی بابا اؤ یوُ څلوېښت غلۀ

هغۀ چشمې داسې په پوزه سورې کړې وی، چې دندرې ئې غوړونو ته غزېدلی وی. ساده اؤ درنه جامه اغوندی. په وړومبی ځل لیدونکی خو ئې دَ کلی روشن خیاله مُلا گڼی. روشن خیاله دومره دے، چې دَ خپل اختلاف سره دَ بل

خبره هم اوړی .ښه خبره په دومره مهارت سره کوی چې ډېره بده نۀ ښکاری .بده خبره منی نۀ چې دۀ کړې یا کوی .دَ بل خبره دومره انهماک سره اوړی ، چې ویونکے خوار له ډېرې حیا غلے شی .په مینه خبره هم داسې کوی ، چې دَ هغۀ دَ جسمانی حرکت نه به ئې تصدیق کوې .دومره په خوند خبره کوی ، چې مخامخ ناست اوړېدونکے ، اوړېدونکې یا اوړېدونکی ساه هم اخستلې شی .دلیلونه ورسره دومره ډېر دی ، چې اکثر دلیل هم نۀ پوهیږی ، چې په څۀ خبره ئې "ورکړم" . خبرې نه وروستو داسې معنوی چپتیا خپله کړی ، لکه چې پخپله هم نۀ وی پوهه ، چې څۀ ئې ؤوئېل .څومره چې خبرو کښې دَ "زوَر زېر" خیال ساتی ، دومره په "خیال" کښې دَ زوَر زېر منونکے اؤ قائل دے . په غېر ادبی خلقو کښې چې څومره ادبی ښکاری ، دې نه زیات په ادبی خلقو کښې "مؤدب" دے . تنقید په دومره ارتکاز سره کوی ، کۀ دومره ارتکاز سره ئې اعتکاف ؤکړو ، نو بله ورځ به ترې تصوف لره خلق لاس نیوه کوی . تنقید ئې دومره تعمیری دے ، چې زیاتره شاعران ادیبان ئې خوا لره له دې وېرې نۀ ورځی ، چې هسې نۀ مونږه ترې "تعمیر" شو.

تنـدے ئې تل روښانه وی اؤ بيا هاغه وخت خو ډېر وی ، کله چې ئې خوا کښې څوک نهٔ وی . خوا لره چې ئې ورځې ، نو يا به دَ کشور سلطان غونډې "پرده پوخه" ورځې اؤ يا دَ مسرت شاهين غونډې "ډېره شوخه" ـ "منځګړی" (زما مطلب قطعاً منځګړے جنس نهٔ دے) دهٔ سره ايسارېدلے نهٔ شی . دَ پټهو (تصوير) جوړولو داسې هنر ئې لاس کښې دے ، چې کهٔ انسان دَ سلو کلونو هم شی ، خو پټهو کښې دَ هاغه عمر ښکاری ، کوم عمر کښې چې ئې تصوير ويستے وی . لويه خبره دا ده چې کهٔ دهٔ نانا پاټېکر لره تصوير ؤ ويستلو ، نو هغه به دَ ايشوريه رائے نه زيات ګلېمرس ښکاری (دَ شکل و شباهت تر حده پورې) .

ګاډی چلولو باندې ئې دومره لاس بر دے ، چې ګاډے خوار ددهٔ دَ اجازت نه بغېر ړق وهلے نهٔ شی اؤ خداے مهٔ کړه کهٔ ړق ؤ وهی ، نو بيا شکر په دې ؤباسی ، چې دَ اؤرېدلو نظام پکښې نشته . ډوډۍ خوړلو کښې نمړۍ دومره نفاست سره اخلی ، چې په نمړۍ ئې دَ ګُتو نخښه قدرې نهٔ پاتې کيږی . لکه دَ سوې دَ شونډو په سر خوراک کوی ، خوړل داسې کوی لکه چې ډېر وخت دَ حکومتی ډلې غړے پاتې شوے وی . مېلمه

پاله دومره ، چې مېلمه پخپله دا ارمان وکړي ، "کاش! چرې زما مېلمه شوے!"

دهٔ لره راتلونکی زیاتره مېلمانهٔ یا خو هاغه وی ، کوم چې دَ خپل پښتو ویستلو لپاره ددهٔ خوا له راځی اؤ یا دَ شاعرۍ اؤ ادب سره اړیکې لرونکی خلق . مونږه ددهٔ پېژندګلی دَ محمد علی علی په نامې سره لرو ، خو زهٔ ورته علی بابا وېم .پخوا علی بابا سره څلوېښت غلهٔ به تاسو اؤرېدلی وی .دَ فوټوسِټی دې مادرن علی بابا سره یؤ څلوېښت غلهٔ دی ــ یؤ څلوېښتم پخپله دے. زهٔ ور سره تر خپله وسه ډېره ناسته په دې غلا کؤم ، چې کهٔ یؤ څلوېښتم زهٔ شم.

زغم

زهٔ په دوېمه درېمه ورځ خامخا دَ هغهٔ مېلمه کېږم ــ يؤ سبب ئې دا دے چې دَ هغهٔ دَ لاسو پخلے ډېر خوږ وی اؤ دا چې زهٔ هم په خېټه لږ زيات مئېن يم . زهٔ چې کله هم دَ هغهٔ دېرې ته ورشم ، نو هغه څهٔ نا څهٔ کار کښې بوخت وی اؤ چې زما ښکالو واؤری ، نو يؤ لاس پورته کړی ــ په مخ ئې يؤ رونق راشی ــ نسوار يؤ اړخ ته ؤتوکی اؤ په زوره ؤوائی ، "پخېر پخېر حيات خانه! خدائے شته چې اوس مې زړهٔ کښې تېر شوې".

نن چې زهٔ ورغلم ، نو هغه خلافِ معمول ؤزګار ناست وهٔ . يؤ بالښت ئې سر ته پروت وهٔ چې دَ هغې سره ئې يؤ څنګل هم ملګرے کړے وهٔ اؤ دَ کټ په پيارمه ئې دوه بالښتونه دَ غزېدلو پښو لاندې کړی وو . دَ هغهٔ په مخ لکه دَ صحرا هېڅ تاثرات نهٔ وو ، خو دَ ژور فکر يوه بې ترسه سيلۍ يا لکه دَ غم يوه بې دړده شپه چې ئې په مخ دېره شوې وه . زهٔ په دې منظر لږ پښه نيولے شوم . دغه وخت ئې په ما نظر ؤلګېدلو . په يؤ اړخ شولو ــ کوم لاس چې ئې دَ سر نه لاندې وهٔ ، هغهٔ باندې

ئې دَ بدن زور ورواچولو ـ پښې ئې پاڅېدلو ته راغونډې کړلې ـ دوېم لاس ئې پورته کړلو اؤ لکه دَ نور کله نۀ ، خو بیا ئې هم قدرې په زور ؤوې ، "پخېر پخېر حیات خانه! خداے شته چې ..... " ، اؤ دې سره دَ فون په تلی اؤرېدو ئې فون کاواکه غوږ له یؤړلو اؤ وې ، "هلو! څنګه چل ؤشو"؟

دَ بل اړخ خبرو اؤرېدو سره سره ئې ټوپی دَ سر نه لرې کړه ، خوا ته ئې کښېښودله اؤ رو غوندې ئې تندے ؤګرولو . بیا ئې ؤوې ،

"څه یره! خداے پاک به پې زما دَ لاسه خاؤره نۀ وه لیکلې نو . ...."

فون یؤ اړخ ته ایښودلو سره نېغ ؤدرېدلو ـ ټوپی ئې بیا په سر کړله اؤ ما ته ئې ؤوې ، "حیات خانه! را لې ؟"

دې وېنا سره چې هغۀ کومه موسکا ؤکړله ، نو زۀ پرې پوهه شوم ، چې هغۀ دغسې موسکا دَ پاره په ځان څومره جبر کړے وۀ . زۀ ئې کلک غېږه کښې ؤنیولم اؤ بیا ئې ؤوې ، "یره حیات خانه! وایه کنه! ښه ده چې رالې مړه! یوازې ناست ؤم".

هغه یوه کمپنی کښې فوکلېن اپرېټر دے اؤ استوګنه ئې بیخی یوازې ده . زۀ دا منم چې دَ مسافری ژوند کۀ هر څو یؤ

عذاب دے ، خو دي کښې ځانګړی وختونه دَ عذابونو عذاب وی ، هنْ! کاکا به ځکه دا عذاب ډېر کم محسوس کړے وی ، چې هغهٔ دَ خپلې دېرې نه خپله دَ ګنداؤ دېره جوړه کړې وی ، هر وخت مېلمانهٔ ورسره وی .نن ما په وړومبی ځل دَ هغهٔ نه واؤرېدهٔ چې ، "..... مړه! يوازې ناست ؤم". هغهٔ کښې بله خوبی دا ده چې يؤ خوا به ور ته په سی ډی سندرې يا فلم کيږدی اؤ بلخوا در ته پخپله قېصه شروع کړی .بيا خوښه ستا ده چې غوږونه سندرې يا فلم ته ږدې اؤ کهٔ کاکا ته غوږ کېږې . ما چې دَ کاکا پحقله دا ځل کوم بدلون محسوس کړے وهٔ ، نو زړهٔ کښې مې راغلل چې پوښتنه ترې ؤکړم ، چې "کاکا! خير خودے کنه ؟"

ما لا خلهٔ خبرې ته سموله ، چې کاکا را ته ؤوې ،"حيات خانه وايه کنه مړه! بيګا مې ستا دَ هغه مدهورۍ ګډاګانې راوړې دی ، خو اډُو جوړ شوے ور ته نيم .تهٔ کښېښنه چې دا ؤګورو".ما دَ څهٔ وئېلو اراده ؤځنډؤله ، ځکه چې کهٔ څهٔ داسې دَ پرېشانۍ خبره وه ، نو هغهٔ به ما ته پخپله وئيلی وو اؤ سندرې به ئې نهٔ لګولې .بيا دے ما ته مخامخ کټ کښې ډډه شو اؤ وې ئې ،

"حیاته خانه! وایه کنه مره! زما نیکهٔ دې خدا ے ؤبخښی .دَ هغهٔ هم ستا په شان خوی وهٔ .تهٔ په دې هندی جینۍ مئېن شوے ئې اؤ زما نیکهٔ په بدری جماله ښاپیرۍ باندې".

ما تې وی ته کتل ، خو دهٔ ته مې هسې ؤوې ،

"په بدری جماله ؟"

"اؤ کنه یره! هغه زما څکه نیکهٔ نهٔ وهٔ .زما دَ پلار ترهٔ وهٔ .پلار مې را ته وې چې هغه په بدری جماله ښاپیرۍ مئېن شوے وهٔ .بیا پُوخْوا په زمانه کښې په یکه غونډ کښې یؤ ملک وهٔ .دَ هغهٔ دَ لور دَ ښائست ډېرې قېصې خورې وې .زما نیکهٔ سره پخپله دوه مَلکۍ وې . خلقو ور ته وې چې دَ دغه ملک لور ډېره ښکلې ده . تهٔ ئې ؤکه اؤ دا بدری جماله ښاپیرۍ خو هسې خیالی قېصه ده .اصلی بدری جماله خو دا ده .

هغه وخت کښې دَ انګرېزانو اُوکومت وؤ . وېل حالات ډېر خراب وو .لکه خو کهٔ اوس ؤګورې ، نو خو هم هغه چل دے . مخکښې انګرېزان اؤ پښتانهٔ جنګېدل اؤ اوس زمونږ خلقو په یؤ بل پسې ټوپکونه راخستی دی .یؤ پوځی شوے دے اؤ بل شرخوښے شوے دے .زهٔ اؤ تهٔ په منځ کښې دَل شو .اؤ والله خو کهٔ ؤګورې نو غریب سړی ته چل دے .خو تهٔ به وے چې

په دې ساؤدی آرب کښې تۀ ؤګوره زۀ کلی ته تلم خو کفیل مې نشته اؤ پاسپورټ دَ هغۀ سره دے ....."

(هغه تل هم دغسې خورې خبرې کوی اؤ زۀ ورته تل دغسې دَ ضرورت مطابق "ښه" یا "نه" کؤم . یؤ ځل ور ته دَ ضرورت مطابق ؤګورم اؤ بیا تی وی کښې سترګې ښخې کړم)

"نو حیات خانه! پرون مې یؤ زوے وۀ ـــ اوس داسې غټوکے ؤ ـــ خدائے شته زۀ په دې شیُونو نۀ پیږم ، خو ورور مې وې چې اتم کښې سکول وئ اؤ چې پاس شی نو دَ کلی دَ ډانکټر سره به چل زده کولو ته کښینی ـــ سکول نه راتلو چې په ګولو لګیدلے دے .وئ ریډی ریډنګ اسپتال ته ئې وړے ؤ خو مړ دے".

زۀ نیغ کټ کښې کښېناستم ـ ما وې ، "دا کله ؟" اؤ سترګې اؤ خلۀ مې دَ ځواب په انتظار کښې واز پاتې شو .

"دا پرون مړه ! زۀ نن تلم خو پاسپورټ نشته . پُوځْوا به انګریزان وو ، نو غَل به ښکاره وۀ .اوس خو ....."

هغه پاڅیدلو اؤ انغری طرف ته ئې په تللو کښې ؤوې ،

"پرپږده مړه! زۀ تا له ډوډۍ راخلمه . چائے به وروستو ؤڅښکو".

هغۀ نورې خبرې هم کولې ، چې لکه دَ ګنګوسو زما غوږونو له راتلې ، خو زۀ پرې نۀ پوهېدم .تۍ وی کښې څۀ وو؟ دې تا ما نۀ کتل خو څۀ سازونه اؤ اوازونه مې غوږونو له راتلۀ اؤ سترګو مې دَ ګنداؤ په لويه ډاګه کښې يوه جنازه ليدله .

جاکړ مُلا

جاکړ مُلا ته دې لوی خدا ے هم بېګا له نمرخاتۀ نه نمرپرېواتۀ پورې قبر ارت بېرت کړی اؤ چې هم بېګا له ئې په وړاندې دَ حُورې دَ غاړې نه امېل ؤشلېږی ، په ريښتيا جاکړ

دے ــ چې جوش کښې راشی ، نو بیا دې ته نۀ ګوری چې دَ چا بې وسه چوپال ئې په سر راخسته دے ــ دَ خان دَ محل دېوالونه ئې ؤجړقول اؤ کۀ دَ خداے دَ کور منارې ئې ړنګې کړې .لکه دَ شینولو سر نا ګس ؤوائی ، بیا چې څوک ئې مخې ته ورغلو ، هغه ئې نۀ شی خوځؤلې .

دَ اہم اہم اے (مرکزی مجمعِ عمائم)په لویه غونډه کښې ئې ؤوې ،

"دا ټول مسلمانان ورونه دې ، خو دا قاضی خېل ئې تربوران دی".

قاضی خېل ئې سکوَت له اسلامه په ویستلو کښې پاتې شول ، خو البته دَ فاسق اؤ فاجر په نومونو ئې فائز کړلو .

دَ ماسخوتن نمونځ پسې ئې چغه کړه ، "لعنت شه! بیا لعنت شه چې سحر بانګ ؤشی اؤ دا پاڅتر اودۀ وی . یؤ مسلمان جګ نۀ شۀ ، چې راشی اؤ بانګ ؤکړی .مُلا پړ دے . دا دَ اخیرې زمانې مسلمانان به راویښوی".

ما وې ، زۀ ورته وېمه ، چې دا خو دَ پښوا راهسې دغه رنګ روانه خبره ده .مُلا دَ چرګ په بانګ پاڅی اؤ مسلمان دَ مُلا ــ مسلمان په مُلا پسې دے اؤ مُلا په چرګ پسې .

دَ جمعې خطبه کښې خلق په دوېم بانګ جومات ته مخه کړي ، خو دَ اختر په ورځ څۀ کولے شي؟ دَ اختر په ورځ هم دَ اووۀ دوزخونو نومونه ، دَ هغوی ژورتیا ، په هغوی کښې دَ درجه حرارت ناپ ، دَ وختونو حساب اؤ بیا لکه دَ دنیا دَ طبقاتی نظام دَ درجه بندۍ تفصیل ـــ کله نا کله مې زړۀ له دا خیال راشي ، چې خدائے خو دې ددۀ استاذ په دوزخونو کښې روست کړي ، هډو دَ جنتونو نومونه خو څۀ چې لفظ "جنت" ئې ورته نۀ دے ښودلے .

تېول کال به دا خبره کوي چې دین ته مو شا کړې ده ، خدائے درله دنیا ته مخه کړه اؤ خوار ئې کړئ ، خو دَ سرسایې په ورځو کښې ورته دَ کلي هر سړے دَ پاکستان په وسائلو دَ ناستو دَ دوویشتو کورنیو وارث ښکاري . مړے کۀ غوږ نۀ وي ، نو په قبر ئې وېنا هم په نۀ زړۀ کوي ، البته دا خبره پکښې خامخا کوي ، چې "خواري داده چې دنیا ئې هم دغسې سپوره تېره کړه اؤ کۀ څۀ عمل ورسره نۀ وي نو بیا هلته دوزخونه .....
.... " کۀ دَ زړۀ زور دې وي ، نو غوږ ورته ږده . هر موږ مړي نه چې کور ته لاړ شي ، نو دَ سقاتونو هرې بورۍ ته کتلو سره

وائی ، "مېــــ داسې وی . هر وړــــ پښې ؤغځوی ، وئ زۀ مړ شوم ـــ بېخ دې ؤځی!!! "

ځو کاله اګاهو چې کله دَ امريکې بېړې دَ افغانستان دَ ړنګولو په نيت روانې شوې ، نو دَ جمعې په خطبه کښې ئې ؤوې ، "اــــ دَ اشنغر پښتنو! دَ اسلام پتنګانو!

چې دَ امريکې بېړی نه دَ ستر افغانستان په سپېځله خاؤره وړومبې توغنـدـــ پرېوځی ، نو دا جاکړ مُلا به ئې مخې ته دېوال شوــــ وی .تاسې به زما سره ځئ ؟"

هغۀ خلقو ته چاپېره په ځواب طلبه نظرونو کتل .په تندی ئې غوټو ځرګندېدلو سره "لاهُوبابا" دَ تکبير نعره پورته کړو ، خو پخپله دَ پورته کېدلو نۀ وۀ .دغه وخت ځو نورو هم دَ پْړې نه ځان ژغورلو لپاره لاسونه پورته کړل . ما هم پخنو کاکا ته ؤکتل ، خو چې هغه غلے پاتې شو ، نو ما هم هېڅ ؤ نۀ وئېل .

ځو ورځې پس کابل ړنګ شوــــ وۀ اؤ يؤ ځل بيا چې هغۀ منبر باندې غاړه تازه کړله ، نو يؤ "کافر" ورته ؤوې ،

"تا يؤ دوه جمعې وړاندې افغانستان ته تللو قسم خوړلے وۀ اؤ ستا دَ قسم په سبب کلی ته دَ دولسو زلمو جنازې راغلې دی اؤ

تۀ لا افغانستان خو څۀ چې درې ته هم لا نۀ ړلې ، نو تا ته په منبر دَ څۀ وئېلو هېڅ حق نشته".

هغې ورځ نه په جومات کښې دَ کلی دَ څۀ "مسلمانانو" اوۀ "کافرانو" تر منځه خلۀ ؤوهلې شوه. جاکړ مُلا درې کاله وروستو په سوات کښې ښکاره شو. زمونږ دَ کلی دَ دولسو شهيدانو زلمو سره پښو کښې لاهوبابا هم ښخ دے. داسې غوربېدلے یم چې دا ځل به ټاکنو کښې ؤدرېږی اؤ کۀ خیر نۀ وۀ ، دا ځل به (خاکمِ بدهن) ؤټاکلے شی.

پېژندګلو

ما ته قابیل یا هابیل وئېل ستا خوښه ده ، خو زۀ ځان دَ پاره نۀ دَ قابیل سره تړون خوښوُم اؤ نۀ هابیل سره ــ ځکه چې کۀ زۀ قابیل کېږم ، نو دَ ورور په وینو مې لاسونه سْرۀ کیږی اؤ کۀ هابیل کېږم ، نو زما په وینو مې دَ ورور لاسونه سرۀ کیږی .

اٰیا تۀ داسې کولے شې ، چې ما ته اٰدم وائې ؟

کوم چې زۀ یم ــ

هنْ!

اٰدم سره پېژندګلو کښې هم دَ قابیل اؤ هابیل سره تړون دے .

اٰیا مونږ داسې کولے شو ، چې دَ تاریخ نه دَ قابیل نوم وُباسو ؟

خو دې سره به ادم اؤ دَ هغهٔ تاریخ نیمګړےشی....

چې داسې نۀ شو ــ نو زما مرسته وُکړه!

راځه ، چې دواړه دَ ورورولی غږ وُکړو اؤ دَ قابیل رسم وُوژنو ــ دا به دَ قابیل وژنې نه غوره وی ، ځکه چې دَ قابیل وژلو سره به زۀ اؤ تۀ هم قابیل شو .....

زما اؤ ستا خْلو نه به هم زمونږ دَ ورونو دَ وینې وږم راځی.

دَ "بـاور" تمـهيد

کهٔ دَ ګمانونو په بوږنووونکو تيارو کښې دَ باور وړانګې ځرک نهٔ وهلو ، نو دَ ايمان کور به تل په انديښنو اډانه ؤ.

کهٔ دا نهٔ ؤ ، نو انسان به دَ انا نه ډک سر يؤ ناليدلی خدا ے ته ولې په سجيده ايښودلو؟ کهٔ دا نهٔ ؤ ، نو پخپلو لاسونو توږلے

بُت به څنګه خدا ے منلے کېدلو؟ کهٔ دا نهٔ ؤ، نو دَ مریم ځو ے به چا دَ خدا ے ځو ے منلو؟

باور دَ منطق نه پرته دَ خدا ے دَ وجود منلو نوم د ے. زړهٔ کښې مېشته دغه باور هره اندېښنه اؤ وسوسه دَ خپلې عقیدې په توره غوڅوی. دا عقیده کله کله دَ دلیل مرسته هم لری اؤ کله کله بغېر له دلیله هم. باور هاغه زور د ے، چې دَ دهٔ په مْلاتړ دَ ماده پرستۍ ډکې دې مړه خوا نړۍ کښې مینه ساه اخلی. یؤ مئېن دَ خپل جانان په نظر کښې هم دغه باور وینی، ځکه خو دَ انتظار په سلګونو کلونه ځان ته دَ سترګې رپ کړی.

داسې چرې هم کېد ے نهٔ شی، چې یوه ټولنه کښې دې دَ مذهب په نوم زړونه وهمونو ته سپارلے کیږی..... هلته دې دَ سیاسی نظرئیې بنسټ اؤ پوهه نهٔ وی..... هلته دَ وګړی په حقونو پښې ایښودې شی..... هلته دې مینه دَ پېغورونو سیوری کښې ساه اخلی.....هلته دې بې وسی جبر ته دَ قسمت نوم ورکوی.....هلته دې سرېتوب په سر خاؤرې بادولې شی..... هلته دې قامی اتلانو پسې ملنډې کیږی..... هلته دې دَ موسمونو بدلون سره دَ کروندې تابیا نهٔ کیږی..... هلته دې دَ مانۍ اؤ حرم په نوم دَ وګړی ویاړ وژلے کیږی اؤ بیا دې هم دغه

ټولنه نړېدلو څخه وژغورلې شي؟ امريت به دغسې ټولنه کښې څو ورځې ځنکدن دَ ژوندون په نامه تېر کړی ، خو خپلواکی چرې هم دَ باور نه پرته خپل جوړښت ټينګ نهٔ شی ساتلے (ځکه چې باور دَ خپلواکۍ اؤ يقين دَ کور درشل دے).

دَ معراج پېښه ، دَ طُور واقعه اؤ دَ سُلېمان تخت دَ وګړی دَ شعور اختراع نهٔ شی کېدې. دې قېصو باندې باور دليل بې معنې ګنی..... هاغه باور چې په روح دَ خاؤرې بُت ژوندے ساتی (ګنې دغه بُت يوه لپه ښځلې اؤ دغه روح دَ هوا دَ يؤ پُوکی نه پرته هېڅ نهٔ دی).

باور اؤ منطق دَ يؤ بل په وينو ځوؤ پائی. منطق دَ دليلونو لټون کښې سرګردانه وی اؤ باور په عقيدو مْلا تړلې وی. زهٔ دَ باور هاغه ملګرے يم ، چې دَ دهٔ مرسته کښې هره ساه دَ منطق شْنو ګرګو سره خپل سر ډقوؤم. زهٔ دَ منطق دليل اؤ منطق زما عقيده پېژنی. دا زما باور دے ، چې زما رِغ شوی انځورونه به ړندو نه هم داد واخلی اؤ زما ليکلې سندرې به کانهٔ احساسونه هم ؤنځوی.

دَ کورودانی سُوپر پلیِننګ

هغه به کوم زلمے وی، چې دَ کورودانې خوب اؤ دَ کورودانی خیال به نۀ لری؟ ولې بیا هم زیاتره خلق ډېر لږی په لږی اؤ Systematic ژوند تېروی اؤ دَ خوبونو اؤ خیالونو

کلی ته ورته دَ تللو وخت په لاس نهٔ ورځی .وارهٔ لوی شی ـ لا شونډه ئې شنه شوې نهٔ وی ، چې دَ دنیا یؤ پلؤ ئې نیولے وی اؤ بیا ئې مور پلار دَ لاس نه لاندې کولو دَ پاره غم شروع کړی ، وادهٔ ورلره ؤکړی ـ بیا ئې کور ځان له کړی ـ بچی ئې ؤشی ـ لوی شی ـ مور پلار ئې دَ دنیا دَ حرامو نه توبه ؤکړی ، حج ؤکړی اؤ دغه رنګ دَ all that ends good is good په مصداق قیصه ګواټو له لاړه شی .دَ داسی خلقو نسلونه راشی اؤ لاړ شی ، خو دوی دغې دائرې څخه ؤ نهٔ ؤځی .

زهٔ دا په ډاګه وایم چې زما ژوند کښې دَ لفظ "ترتیب" هیڅ معنا نشته ، ځکه چې په یؤ خاص ترتیب سره جوړې شوې باغیچې نه زما دَ بې ترتیبه غوړاسکو ، ؋ولفُولکو اؤ سپیلنو ټالۍ ډیرې خوښې وی .دَ خښتو اؤ سیمټو په مرسته جوړ شوی نیغ لښتی نه مې په سخابُوټو ببرشونډې کچه وله زړهٔ ته ډیره نزدې وی ، کومه چې کږه وږه بهیږی . دَدې هر څهٔ نه پرته دَ "کورودانۍ" منصوبه کهٔ ما دَ پاره مزاجاً هر څو غیرفطری ده ، خو دا ده چې ده .

زهٔ به چرې دا خبره خوښه نهٔ کړم چې زما ممکنه دَ وړو مور دې زما دَ پلار دَ وړو مور اؤ دَ هغې دَ لونړو سره مشت و

ګرېبان وی اؤ کۀ چرې هم دغه نوبت راشی ، نو چې زۀ پکښې حتی الوسع په زمزم لمبېدلے ښکاره شم اؤ ښکاره خبره خو دا هم ده چې کله زۀ "ځان" یادؤم ، نو مطلب ترې زۀ اؤ زما دَ وړو ممکنه مور وی .

دَ ځان په حقله به دا خبره په ډاګه کړم چې زۀ یؤ ډېر ښۀ منصوبه ساز یم ، هر څو کۀ زما پېژندونکی اؤ زۀ پخپله هم دې خبره کښې ځان (یوازې ځان) سره اختلاف لرم .

زۀ په کور کښې ډوډۍ هله خورم ، چې را ته ؤوئېلے شی ، چې دا مې خوړېِ مورکۍ دَ خپل خوند نه ډکو لاسو باندې پخې کړې دی (دَدې په شا زما یؤ غرض دے) .زۀ هاغه جامې اغوندم ، کومې چې زما مور پخپلو پاکو لاسو وینځلې وی اؤ استری کړې وی .دَ خوښدو دَ لاسو وینځلې شوې ، استری شوې جامې زۀ نۀ اغوندم (دَدې په شا هم زما یؤ غرض دے) . کله چې زۀ کور صفا جارو شوے ؤوینم ، بیا هم مور ته وایم چې "صفائی" تا نۀ ده کړې ، ځکه چې هېڅ "نفاست" پکښې نۀ ښکاری (دَدې په شا هم زۀ یؤ غرض دے) .

دې وړو خبرو کښې زما څۀ غرض دے ، دې نه وړاندې به زۀ دا خبره ؤمنم چې داسې "طفلانه مزاجی" وقتی طور زما

په reputation منفی اثرات غورځوی، خو راتلونکی وخت کښې زۀ دَدې مېوې وینمه .زۀ به دا وادۀ کوُم اوُ دې سوچ سره چې په ما کوم کېفیت راځی، هغه دَ بیان په جامو کښې تاسو ته نۀ شم ښودلے .دې وړو خبرو کښې زما یوُ غرض دا دے چې کله زۀ دَ "څۀ" خاوند شمو نو هغه معصومه به څۀ کوی .دَ پلار په کور کښې به ئې ګُل دَ ډنډر نه شُوکولے نۀ وی، دلته به خواره غورځېږی پاسیږی .داسې وخت کښې څۀ ذمه وارئ په ما راځی .زما په خیال کښې زۀ چې کله کور ته راځم اوُ وینم چې هغه معصومه پخلی ته ناسته ده، نو زۀ به "مصنوعاً" قارېږم اوُ ورته به وېم ، "هله! دا څۀ کوې ؟ تۀ اوُ پخلے !!! هئ هئ! پخلی خو مې دَ مور دَ لاس دی .تا ته ما نۀ دی وئیلی چې زۀ دَ بل چا دَ لاس پخه نۀ خورم".

دې وخت کښې دَ معصوم پاکې لخوا زما په قار څۀ حسبِ توقع ردِعمل هم کېدے شی، خو دغه ردِعمل به دَ وړومبی نه شوی مفاهمت په سبب مخې ته نۀ راځی .تر څو چې دَ مور دَ زړۀ خبره ده، نو هغه به یقیناً داسې زړۀ سترې غوندې ښکاری، خو هغه به هسې داسې ښکاری .

دا محسوسؤم چې څنې لوستونکی یا اؤرېدونکی به ددې لیک په لوستلو یا اؤرېدلو سره خپله یوه جانبداره راې زما پحقله قائموی ، خو زۀ دوی ته دا خبره په ډاګه کول غواړم چې کۀ دوی په ما دَ څۀ قسمه زوجه پرستۍ یا ایرزړۍ تور لګوی ، نو یقیناً دا به دَ حق نه څنډه کول نۀ وی . ددې لیک په لوستلو یا اؤرېدلو به یقیناً چې څۀ ملګری په وَښکو وَښکو کښې مُوسیړی اؤ دا په دې خبره دلالت کوی ، چې زۀ اوس نۀ څۀ منصوبه جوړؤم ، دا څۀ نوې خبره نۀ ده .

نو دَ غرض خبرې لره بیا راځم . دا چې کومې زما نېکې ارادې دی ، یقیناً چې زما په overall reputation بد اثر هم غورځولے شی ، خو مستقبل کښې چې کله زما کور ودان شی ، نو څوک به هم زما نه ګیله نۀ کوی . وړومبۍ به زما دَ خوی خلاف ردِعمل کوونکې زما مور وی اؤ دَ هغې ګیله به په دې ځاے نۀ نیسی ، چې "دا دَ وخت له سره داسې وۀ".

بل دا چې کۀ اخلاقیاتو ته شی ، نو زما دَ ممکنه دَ وړو دَ مور به ما حق جوړیږی ، چې دَ هغې ژوند دې په سکون وی . کال ۲۰۰۸ء پورې چې پاکستان کښې کوم ترقی پسند ، روښان فکره ، اعتدال پسنده اؤ توانائی بخش (خدایه ما مۀ نیسې)

حکومت تېر شوے ، هغې کښې په ډېر پراخه زړهٔ اؤ رُوڼ تندی مېرمنو ته پراخه حقونه ورکړے شوی دی . کهٔ زمونږه فوځ یا سیاسی ډلې ائین اؤ منشور تل دَ پښو لاندې کوی ، نو په اولسی سطح مونږه سره خو نهٔ ښائی چې دَ داسې پیاوړو ، سپېځلو اؤ مفیدو اردیننسو دَ نفاذ لاره کښې خنډ شو .

لوی الله دې مور لره ډېر ژوند ورکړی ، ګنې بیا شکر دے زهٔ هم ښه په څلور سانګه روغ یم ـــ اؤ دې کښې دَ شرم څهٔ دی ؟

دائـــره

دَ ریاضۍ ژبه کښې دَ درې سوه شپېتهٔ نقطو هاغه مجموعې ته "دائره" وئېلې کیږی ، چې هره نقطه ئې دَ مرکز نه یؤ هومره مزل لری اؤ ګُټ نهٔ لری . کائناتو کښې ډېره ښکاره په نظر راځی . زمکه ده کهٔ نمر دے ، سپوږمۍ ده کهٔ نورې سیارې دی ـ هر څهٔ دَ دائرې په شکل کښې دی . دَ نوی

فلکیاتی سائنس تر مخه دَ مرکز نمر نه چاپېره دَ سیارو (زمکې ، سپوږمۍ ، مریخ ، عطارد ، زخل ، نیپچون اؤ پلوټو) وغېره حرکت دَ دائرې په صورت کښې وی . نمر ، زمکه اؤ سپوږمۍ نه واخله تر اېټم پورې چرته چې مرکز وی ، هلته دائروی حرکت وی . دَ اېټم دننه نیوکلېس (چې پروټان اؤ نیوټران نه جوړ وی) نه چاپېره الېکټران هم دَ دائرې حرکت کوی .

هندسو کښې "صِفر" هم دَ دائرې یؤ صورت دے ، چې دَ نیشت برابر وی . صِفر مونږ ته ښائی چې دا هر څۀ چې څۀ دی ، هېڅ هم نۀ وو اؤ دا هر څۀ چې څۀ دی ، هېڅ به هم نۀ وی . ښکاره معنا ئې دا ؤځی چې صفر (دائره) ابتداء هم ده اؤ انتها هم .

مونږه ژوند هم دَ مختلفو دائرو په منځ کښې تېروو . زمونږ نه چاپېره دَ مذهب ، پښتو ، حیا ، ننګ ، غېرت اؤ رشتو ترونونو دائرې تاؤ دی ـ دَ دائرو په حقله قرآن پاک هم په ښکاره وئېلې دی ، چې تِلْک حُدُوْدُاللهِ فَلَا تَقْرَبُوْهَا (دا دَ الله حدود دی ، دې ته مۀ نزدې کېږئ) ـ دا خبره چې دَ الله پاک حدودو پورې اړه شوې ده ، ارو مرو هر ځاې کښې دَ تدبیق غوښتنه کوی اؤ ددغې جوګه ده . دې سره دا خبره په ډاګه

شوې ده چې دائرو نه قدم اړول خو لرې خبره ده ، نزدې کېدل ورته هم منعې کړې شوی دی .

ډارون وئېلی وو چې انسان دَ تاریخ دَ سترې اوږد مزل اؤ مختلفو ارتقائی مرحلو نه وروستو دې اوسنی صورت ته راغلے دے . زۀ هغۀ سره دَ ایت لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِيْ اَحْسَنِ التَّقْوِيْمِ (په تاکید سره مونږه انسان په ښکلی صورت کښې رغ کړے دے) په زور تېنګ اختلاف څرګندؤمه . زۀ انسان ته دَ ټولنیز ځناور (Social Animal) وئېلو هم خلاف یم ، ځکه چې کۀ ځناور Social وی اؤ کۀ Wild ـ ځناور وی اؤ هر کله چې بې جیلبه پرېښودلے شی ، نو بیا دَ چا عزت ، دَ چا سر اؤ دَ چا مال محفوظ پاتې کېدے نۀ شی . په دې سبب ئې دَ حدود تعین ضروری شی ، ځکه ترې چاپېره دائره راښکل ناګریز شی .

مونږ په حېث دَ یؤ مسلمان دَ حدونو دَ دغه پېژندګلو دومره معتقد یُو ، چې چرته هم قَالَ الله اؤ قَالَ رَسُوْلُ الله راشی ، بله خبره کول کفر ګڼو..... دا بېله خبره ده ، چې دَ الله دَ حدونو په نوم دَ مُلا دَ حدود اردیننس ته هغه ځاے مخه نیسو ، کله چې وینو ، چې دَ الله په نوم دَ هغۀ دَ مخلوق ژوند ته کندې کنستلې کیږی اؤ تشریح اؤ تفسیر کښې تېر کیږی.

مونږه هم ساه اخلو ـ لوږه لرو (بطنی هم اؤ جنسی هم). هوس اؤ حرص مو په وینه کښې په زغل دی. مونږه لره پکار دی چې دائرې، رواجونه اؤ قانونونه پام کښې ؤساتو. دَ دائرې څخه دَ پښې ویستلو، رواج دَ پښې لاندې کولو اؤ دَ قانون دَ ماتولو تاوان هم زمونږه دے. بیا پُښتون وطن اؤ پُښتنه ټولنه کښې خو دَ دائرې نه دَ قدم ویستلو ټولو نه لویه سزا پېغور دے. چې نومې پښتون وی، نو دَ پېغور دَ زغم لافه ئې دروغ دی.

تر څو چې سترګې دَ حیا اؤ شرم په اوښکه تر وی، خلق دَ دائرو خیال ساتی. بعضې وخت یؤ سړے دَ ځانګړو تړونونو (رشتو) دَ پاره دَ حالاتو په مناسبت سره حدونه ټاکی اؤ دائرې راکاږی. داسې وخت کښې ډېر زیات احتیاط پکار وی. خودساخته دائره دومره هم ارته بېرته پکار نۀ وی، چې سبا ئې دَ زغملو توان نۀ رسی اؤ دومره تنګه هم نۀ، چې کۀ سړے هسې خوځیږی، نو هم پرې حد روا کیږی. بل چا دَ پاره هم حدود ټاکلو کښې باید چې دغه رنګ دَ احتیاط نه کار واخستلے شی.

دا يو فطرى عمل دے چې کله سړے تول عمر دائرې نه بهر ګرځی ، خو ځان ورته دائره کښې ښکارى اؤ کله بل حد ته نزدې قدرې هم شی ، نو دَ هغې دائرې په تناظر کښې ورته "کافر" وائی .

مـرام

زما خاؤره دَ سرکشې زمکې نه چڼ شوه اؤ دَ سپېځلې پرخې په پُونه ئې دَ تاؤ کښېنولو هڅه ؤشوه (هغه پرخه چې وروستو ورته دَ ادم زېږون دَ مينې نوم ورکړو).

زهٔ دَ يؤ داسې غر په لوړه څُوکه ؤغونځېدم ، کومې څُوکې چې دَ اسمان په سينه پسې شوندې مښلې اؤ دَ "إِهْبِطُوْا" غږ سره ما دَ خاؤرې په لور پل واخستلو.

زما لاره کښې یوه داسې خِلا راغله ، کومه چې لکه دَ ځان په غم اخته ادم کښې دننه وی.......

دغه پړاؤ کښې زما ساه په ځاے ؤدرېدله ، خو ما ترې پل واخستلو.

څۀ وخت بېرته په یؤ پړاؤ داسې زوړ ؤ ، اؤ زبېرګی وو ، اؤ سلګۍ وې ، اؤ ژړا وه ، لکه چې ادم دَ ګناه دَ خوند بېعه کښې دَ دوزخ ور ته خپله میراته توبه څېلمه کوی.......

دغلته زما ډاډه سترګو کښې وېره دېره کېدله اؤ تورې لړې زما نظر ته لاره کښې دېوال روغولو ، خو ما ترې ګام واخستلو.

څۀ مزل کولو باندې په زوره زوره دَ خندا زوړ ؤ. داسې برېښبېدله ، لکه چې دَ ادم ټول زوزاد په یؤ ځاے له خندا شْنۀ شوی وی اؤ دغه خندا کښې دَ ژوند نازولې موسکا اؤ دَ مرګ بوړنوونکې سلګۍ ورکه شوې وی.......

ما ته دغلته ایسارېدل ژوندۍ ساه پسې ملنډه ښکاره شوه ، ځکه مې ترې قدم واخستلو.

زۀ وریځو ته راؤرسېدم. دغلته دَ اېشمه بوی لکه دَ لونګین زما سپېږمو له راغلو اؤ زما مازغۀ ئې دَ ازل په بام ؤدرول. دغلته مې زړۀ لړ په ځاے شولو. ژوند اؤ مرګ دواړو بره کتل. ما

خپلې سترګې دَ ژوند اؤ مرګ څښتن ته اوچتولې ، چې دې کښې زما همزاد هم زما نظر سره لاړلو ، اؤ دَ ژړا اؤ خندا منځ کښې پړاؤ باندې پښه نیولے شو. دغه ځاے نه را تېرېدلو کښې زما همزاد خپلو غوړونو کښې داسې ګوتې ورکړې وې ، لکه څنګه چې ئې دَ خندا پړاؤ نه تېرېدلو کښې خپل غوړونه پخپلو لاسونو کلک نیولی وو. ما خپل بصارت سترګې په بنو کښې نیولو سره راؤنغښتلو ، چې دَ ژوند اؤ مرګ سره وړاندې لاړ نهٔ شی اؤ خپل سماعت مې دَ خندا اؤ ژړا ، دَ ملنډې اؤ وير ، دَ موسکا اؤ سلګۍ دغه نندارې ته پرېښودلو.

زهٔ دغلته څو شېبو نه زيات ايسارېدلے نهٔ شوم.

زمکه په نظر راتګ سره ما نه له اسمانونو تر زمکې ټول پړاوونه هېر شول. يؤ تت غوندې ياد لکه دَ "اَلَسْتُ بِرَبِّکُمُ الْاَعْلی" زما دَ ياد په کېنوس برېښېدلو. زمکه په ؤچه اؤ لونده کښې ويشلې شوې وه. لونده هغه چپتيا وه ، چې دَ ژوند هر يؤ زوړ ئې ځان کښې رانغښتلو. په غاړه ولاړ ورته خپل زړهٔ راسپړدلے شو اؤ لوندې دغه خبرې چا ته هم نهٔ کولې.

ؤچه هغه زوړ ؤ ، چې هرې چپتيا ته ئې په مرۍ ګوتې ايښې وې. دغه زوړ کهٔ دَ سلګۍ نه رغے ؤ اؤ کهٔ دَ مرګ نه ژوړ.

زهٔ څو شیبو له دَ زمکې اؤ اسمان منځ کښې څوړند پاتې شوم. ؤچه اؤ اوبهٔ دواړه ویشلې شوې وې. دَ ژبې ، ذات ، مذهب ، ثقافت ، رنګ اؤ سیمې کرښې دَ زمکې په سپېځلی مخ لکه دَ سپېرهٔ پرهر راکښلې شوې وې. دَ ادم دَ پښت وینې په ؤچه اؤ لونده بې څوکه پرتې وې.

دَ خاؤرې په یوه برخه دَ رڼا یؤ بځرے پروت ؤ. دغه بځری نه وتونکو وړانګو دَ بوډۍ ټال روغ کړے ؤ. ما ټُوند ګامونه دَ دغه بځری په لور پورته کړل. چې ورنزدې شوم ، نو لکه دَ ملغلرو په دغه بځری دَ پرخې نیازبینو څاڅکو مستی کوله. یؤ څاڅکی ما ته ؤوې ،

"راځه! دَ اور اؤ وینې نه وېزاره روحونو دَ پاره دې بځری نه پرته دَ زړهٔ خوږَېدو بل ځاے نشته.

راځه! دَ تیارو نه هم دَ دې بځری غېږه پناه ده.

راځه! ژوند هم دَ دې بځری غېږه کښې پلوری.

راځه! مینه هم دلته په نیازبینه موسکا هرکلے وائی.

راځه چې دَ نړۍ ټولې نخښتې کله ساه ورکړی.....

راځه چې دَ جنګونو پښې کله ؤخوئیږی.....

راځه چې دَ شر دَ زړهٔ زور کله کښېنی.....

دَ دې بڅرى نه اخوا به ئې دَ ساه اخستلو بل ځاے نهٔ وى.
دَ رڼا دا بڅرے امن دے.....
دَ رڼا دا بڅرے مرام دے.....".

دََ مينې بل ليک

په سمه ډېره مينه سم ډېر سلامونه!

کله کله خو وېم ، کهٔ زما ژوند پرې مرګ ته لږ نزدې کيږى ، شى دې ، خو چې دَ بېلتون ميراتکړڅى سيورے مو له سره لرې شى. دَ ورځې په نمر اؤ دَ شپې په سپوږمۍ خپسه ناسته وى.
اوس تهٔ ؤوايه ، چې وختونه دومره اُوږدهٔ شى ، نو زغم به تر څو ساه راکاږى ؟

اؤ ستا دې هم بلا روکه شى ، چې ځان درياد نهٔ کړم ، ياد کښې دې نهٔ راځم اؤ چې خپل ليک درباندې زباد نهٔ کړم ، قلم له دې لاس نهٔ ځى.

نن دَ ماښام نمونځ کښې درې اؤ ماسخوتنی کښې اووۀ سهوه سجیدو دې لیک ته کښېنولے یم. چې واړۀ وو ، دَ جومات استاذ به وې ، "ایمان لرونکی نمانځۀ کښې تېروځی". تۀ وایه ، چې دومره دې څوک یا څۀ په زړۀ کښې ځاے ؤنیسی ، چې نمونځ کښې دې تېرباسی ، نو بې ایمانی نۀ شوه؟ کله کله پخپل ایمان ؤوېرېږم. دَ ورځې مې ګوتې دَ کمپیوټر په بټنو ناګهانه ؤدرېږی ، اؤ مازغۀ مې داسې په یؤ ځاے ولاړ خوځېږی ، لکه چې په ولاړو اوبو کښې رژېدلې پاڼه خوځی..... اؤ بیا ستا دَ خیال خوښه ده ، چې څۀ وخت ئې را نه لاس واخستل. هغې ساه سره دې زما زړۀ تق ؤچوی ، چې کومې سره ئې تۀ یاده کړې نۀ ئې. زۀ خو نور نۀ شم. زۀ خو په ټوله نړۍ پښې ږدم ، خو نور دې کیفیت سره دَ ژوند توان نۀ لرم. یا هغه ورځې وې ، چې مرګ پورې به مې په واز ګُومی خندل اؤ یا دا ورځې دی ، چې دَ مرګ وېرې نه دَ دېوال په سیوری تېرېږم ، چې الله مۀ کړه ، کۀ.......

په دې خبره ئې غوځؤم ، چې نور دې ما الله پخپل وطن اؤ خپل وطن په ما اؤ بل وطن پخپل اولس ودان ساتی.

تندے دې رادېخوا کړه ، چې ښکول کړم.

په لوی الله دې سپارم.
ستا

ذات

زما څرمن کښې فرښتې ننوتلو دَ پاره هڅه کوله ، چې شېطان دَ پښې نه راکښله.....
بیا شېطان زما څرمن کښې دَ ځان ټومبلو زور کؤلو ، چې فرښتې دَ پښې نه راکښلو.....
ما یؤ څو شېبې دغه ننداره ؤکړه.

يۀ څو شېبې مې خپله ځرمن کښې شېطان اؤ بیا مې څو شېبو له فرښته محسوس کړه.
موسکے شوم.
بیا لږ موسکے شوم.
بیا چې لږ موسکے شوم ، نو غږ مې پرې ؤکړو.
شېطان زما سترګو کښې دَ ګناه تکل ته ؤموسېدۀ اؤ فرښته زما ځېځمه کښې دَ توبې اوښکې ته موسکۍ شوله.
ما دَ هغه دواړو په منځ کښې دَ عقل په تخته ځان کېښودلو اؤ دَ خداے په ثُوره مې پرې ځان ؤویشلو.
هغه دواړه چې یؤ ځاے شول ، ورک شول.
زۀ چې دوه ځاے شوم ، شته شوم.

دَ چاړېِ لاندېِ

دَ اوسپنېِ دَ بېلابېلو ناپونو پترى اؤ دَ لرګى ، هډوکى يا دَ پلېستک مُوتېے "چاړه" وى . کۀ يؤ اړخ ئېِ تېرۀ وى ، نو "يؤمخيزه" يادېږى اؤ کۀ دَ پترى دواړه اړخونه تېرۀ وى ، نو "دوه مخيزه" يا "پېشقوزه" ورته وئېلېِ کېږى . دوه مخيزى کۀ خلق وى کۀ چاړېِ ، زړۀ کښېِ دَ ځاے کولو نۀ وى ـ بيا چاړه خو کۀ دَ سرو زرو شى ، نو هم په لړمون دَ منډلو نۀ وى .

هسېِ خو به دَ چاړېِ دَ ارتقاء په حقله وثوق سره څۀ وئېل په خړو اوبو کښېِ دَ ړوند مهى مزل وى ، بيا هم تخميناً

وئيلے شو چې دَ کانی زمانه کښې ترقی یافته انسان دَ تېرۀ کانړو ځوکې ویستلې وې ، چې دَ هغې په مرسته ئې دَ ځان دَ ژغورنې دَ پاره خپل زړۀ تر څۀ خودفریبه حده پورې غُولولے وۀ اؤ وخت تېرى سره دې هئیت ته را ؤرسېده .

دَ چاړې لاندې دَ راتللو رسم هم واضحه نۀ دے . دَ اوسپنې موندلو اؤ دَ دې په استعمال کښې دَ راوستلو دَ چل زده کولو نه وروستو به یقیناً چې دَ تاریخ په یوه پوړۍ حلالې ، بلیدان یا قتل کښې په کار راوستلې شوې وی ، خو دَ یؤ مسلمان په حېث زۀ دا خبره وثوق سره کؤم چې دَ چاړې دَ قربانۍ په وخت په کار راوستل هاغه وخت پېل شول ، کله چې حضرت ابراهیم علیه السلام خوب ؤلیدلو اؤ تعبیر کښې ئې دَ حضرت اسماعیل علیه السلام په ځاے دَ یؤ ګډورى په مرۍ چاړه راښکلې شوه . دَ چاړې کار مرۍ سره وۀ ـ دَ چاړې کار مرۍ سره وی ـ دَ چاړې کار مرۍ سره دے اؤ دَ چاړې کار به مرۍ سره وی..... هغه مرۍ کۀ دَ څاروی وی اؤ کۀ دَ ادم زاد.

دَ فېشن په لوری تګ سره انسان چاړه پخپله خپلې مرۍ لره راوړه. چاړه دَ مرۍ خوا کښې ښه نهٔ وی ـ دَ چاړې اؤ مرۍ يؤ تر بله نزدې کېدل ښه نتيجه نهٔ راوړی.

کور کښې دَ هره ورځنی استعمال نه وروستو چاړه زياتره دوؤ لاسونو کښې ليدلې شی ـ دَ قصاب اؤ نائی. دَ قصاب چاړې نه لوی الله هاغه وخت وژغورلُو، کله چې دَ ابراهيم عليه السلام دَ خوب تعبير په ګډوری وُشولو اؤ دَ نائی دَ چاړې په حقله به دومره وُوايم چې، "پخپله نو ګيله څنګه له بله".

نن ترې زهٔ لاندې راغلم. کهٔ رېښتياؤ ته شی، نو نائی لره مې پېسې ورکولو ته زړهٔ نهٔ کيږی. سبب ئې دادے چې څټوکے رژېدلے دے ـ څنې زهٔ اوربدې اؤ غټې ساتم ـ دَ نائی دَ کار يوه برخه ده، په هغې ورلره پېسه پېسه "حلاله" کړم.

ما ورته وې، "ږيره په قېنچۍ هواره کړه. خېر دے کهٔ لږه وړه هم شی، خو دومره نهٔ چې "ږيروتۍ" ترې جوړه کړې اؤ بيا دَ مخ اؤ مرۍ زياتی وېښتهٔ په مکښې (مشين) واخله".

هغهٔ وې، "ښه!"

ږيره ئې دومره کړه چې دَ څلوېښتو قدمونو نه په سترګو روغ ليدله ـ دَ مخ وېښتهٔ ئې هم په مکښنه دَ متعلقه حدودو پورې

واخستل ، خو مرۍ ته ئې زړۀ ټینګ نۀ شو .مخې سره ئې پرې
کریم مښل پیل کړل .ما ته ئې هم هلکوانه را یاده کړه ، چې
کله به مو سنت په تېره چاړه اخستل .دَ دغه خوند ژوند ډېر
اوږد نۀ ؤ ، ځکه چې دَ نائې لاس چاړې له لاړل اؤ دَ چاړې په
لیدلو سره زما زړۀ کښې دا یقین پوخ شو ، چې دَ هر ژوندی اؤ
خوځنده انجام مرګ وی .نرۍ شان خوَله مې په تندی راغله .
هڅه مې ؤکړه چې ساه بنده کړم ، خو بیا هم دَ مرۍ رګ دَ
شهادت اؤرېدلی وو...... بهر به ئې ټوپ وهلو .خلق وائی چې
"له وېرې مې لاړې نۀ تېرېږی" ، زما خو له سره مرۍ کښې لاړې
ورکې شوې وې .تالو مې ؤچ کړخ وۀ .داسې ړچ راباندې راغلو
لکه چې ګوځن وی ، خو څۀ وخت تېرېدو سره دغه ارتعاشی
خوځښت کښې کموت راغلو . بدګمانی ښه نۀ وی ، خو ما
داسې ګڼل لکه چې نائی په ما سترګې پټې کړې وی اؤ لکه دَ
"وفاق" دَ خپل "معمول کاروایۍ" کښې بوخت وی . چې
مرګ ؤوینی ، دَ سړی زړۀ ته څۀ نۀ راځی .کور ته مې دَ پام مخ
شو . کور..... واړۀ واړۀ بچی.....دَ ورو ورو بچو مور.....زما
نشته ، خو دَ ژوند په کوم ګټ پېر ما دَ دغه مذکورو ارمان نۀ ؤ
کړے .دَ شېطان مخ دې تور وی ، زۀ وېم "ښۀ وو چې نۀ وو ،

ګنې اوس به نهٔ وُم اؤ ښه ده چې بې څوکه يم ، ګنې اوس به بې څوکه وو".

څومره چې دَ چاړې اؤ مرۍ تر منځه فاصلې سر خوړلو ، دومره مې په ځان زړهٔ سوزېدلو . خيال راغلو چې دا خو دربانديې کليمه هم نهٔ وائی اؤ "بې کليمې" خو حلال هم مُردار شی ـ پخپله خو ئې ؤوايه .

اخ! څهٔ ؤوېم ؟ شپږ واړه په زړهٔ راځی ، خو په خلهٔ نهٔ راځی . دېخوا چاړې مرۍ ښکول کړه اؤ بله خوا ما دومره محسوس کړل ، چې ساه مې دَ بدن دَ کور نه خپله کډه واخستله ، وتلو له رؤ لټوی .

بيا خبر نهٔ شوم ، خو څهٔ وخت وروستو چې مې سترګې ؤغړېدې ، نو پوهه شوم چې سرِکلنو غنمو کښې زما دَ برخې دانې وړهٔ شوې دی . زهٔ کرسۍ کښې تقريباً ناست ؤم (تقريباً ځکه چې ما ته ځان وړومبے ملاست ښکارېدلو اؤ دَ "محمول عليه" په نظر کښې ساتلو سره دا وخت ناست ټکے صحيح معلوميږی .وَاللهُ اَعْلَمُ بِالصوَاب) ، په وېښتو يؤ پترے راښکلے شوے وهٔ اؤ بيا نائی دَ ناکړده قتل دَ قصاص له وېرې پښې سپکې کړې وې .

يۆ زۀ ؤم چې لا شهيد نۀ ؤم ـ يۆ نائی وۀ چې اوسه پورې به ئې کډه کړې وی ـ يوه دنيا ده چې هيڅ نۀ ده .

هر چا سره لاسو کښې ، پښو کښې ، ژبه کښې ، نظر کښې ، زړونو کښې بې شمېره چاړې دی . دغه بې شمېره چاړې حلالول غواړی (هغه حلال وی کۀ حرام) . ځان ته پامته دار شئ! کۀ چا ته حرام يئ ، نو چې ځان ته مو حلال نۀ کړی!

داد

کۀ حالاتو دَ هغۀ دَ تنکو ارمانونو په وينه غړغړې کولې ، نو هغۀ به دَ سترګو غبېر کښې اوښکې په څۀ جواز ايسارې کړې وې ؟

چې پسرلی ئې شنډ شوی وو ، نو دَ ګلونو دَ کرلو تابيا به ئې څۀ رنګ کوله ؟

چې ويښې شپې ئې لمبې شوې وې ، نو خوب کښې به ئې مستۍ څۀ لمغړې ليدلې وې ؟

چې وختونو ئې مخ راشُوکولے وۀ ، نو خپل مخ کښې به ئې دَ لوی الله دَ نُور لټون په کوم زړۀ کولو ؟

چې دَ زلېخې دَ ښار استوګن شوے وۀ ، نو دَ ګرېوان دَ څېرې کېدلو وېره به ئې په سر ولې سوَره نۀ وه ؟

ننګيالے نن هم چې راويښ شو ، نو دَ زړۀ دَ خوَږېدلو يوه لاره نۀ وه .هغۀ سحر ډېر په خوند نمونځ ؤکړو .مُلا صېب په دوېم رکعت کښې "إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً" ؤلوستلو او دَ ننګيالی په پښتنو سترګو کښې يؤ څو معصومو اوښکو چپاؤنه ؤکړل .

کۀ حالاتو ئې دَ تنکو ارمانونو په وينه غړغړې کولې ، خو هغۀ دَ خپلو اوښکو ستر نۀ وۀ مات کړے ــ کۀ پسرلی ئې شنډ وو ، خو دَ ګلونو دَ کرلو موسم ئې نمانځلے وۀ ــ کۀ ويښې شپې ئې لمبې وې ، خو خوبونه ئې دَ اندېښنو په بازار نۀ خرڅول ــ کۀ وختونو ئې مخ را شُوکولے وۀ ، خو دَ لوی الله نُور به ئې پکښې ځلنده ليدلو ــ کۀ دَ زلېخې ښار کښې اوسېدلو ، خو دَ هوس لاسونه ئې دَ خپل ګرېوان څېرې کولو ته نۀ پرېښودل ــ

نن بيا هغه پاڅېدلو. نن هغۀ ته په سجيده کښې توې شوې اوښکه بې پښتو ښکاره نۀ شوه ــ نن بيا هغۀ خپلې سترګې دَ يؤ نوی اميد په رڼا رڼې کړې ــ نن بيا هغۀ په مرګونی

ارمان کښې ساه پُو کړله ـ نن بیا هغهٔ دَ بدې ورځ تور ، دَ قسمتونو دَ خدا ے په لمن پورې نهٔ کړلو .

نن بیا هغهٔ دَ حالاتو زور ته سینه ؤتپوله ، ځکه چې ننګیالی دَ وهمونو په سیوری کښې ژوند نهٔ تېروی ـ

ننګیالی دَ باور اؤ همت په رڼا کښې مزل کوونکی وی .

ای طبلِ بلند بانگ درباطل هیچ .....

دَ ابراهیم علیه السلام قېصه خو کهٔ تا پخنوکاکا ته ؤوې ، هغه به ئې هم درته ؤکړی ، خو دا ده ، چې کهٔ تا ورته بیا وئېل ، نو په دوېم ځل ئې نهٔ کوی.

دَ اختر خطبه کښې به ګړندۍ ابۍ خبرې کولې. يوه ورځ ورته راپورې وې ، "ګړندۍ ابۍ! خطبې ته غوږ شه! الله نه ؤوېرېږه! خبرې کول ښهٔ نهٔ وی".

ګړندۍ ابۍ ګړندے ځواب ورکړو ، "دَ ابراهيم عليه السلام قېصه ما اوولسو کلونو کښې تکی په تکی ياده کړې ده. جمعه ، وړوکے اختر ، لوی اختر ، مړينه ، ښادی..... مدارګل مُلا خو بلې خبرې قېصې مسئلې له څْلهٔ نهٔ ور وړی.....هن! دا واؤره!".

بيا څو شپېو له جومات نه دَ مدارګل مُلا غږ راتلو اؤ هغهٔ سره يؤ ځاے ګړندۍ ابۍ دَ دغه قېصې ګردان کولو. دَ کور دَ ښځو وښکی ورو ورو خندا سره څيرې کېدل. توپير دَ مدارګل مُلا اؤ ګړندۍ ابۍ اواز کښې ؤ ، نور نهٔ.

دا کورونو کښې په تنارهٔ چې کومه قېصه کيږی ، دا دَ ابراهيم عليه السلام دَ قربانۍ قېصه ده ، کومه چې مدارګل مُلا وظيفه کړې ده. دې قېصې کښې يوه ګټه دا ده ، چې لکه دَ نمونځ ئې په يادو ياده ده اؤ دوېمه ګټه دا چې کهٔ زړهٔ دې نرے ؤ ، نو سلګۍ نيمه به خامخا وهې اؤ دوېمه پسې ګټه دا چې کهٔ "رقّت" ډېر "طاری" شی ، نو نيمه کښې ئې هم پرېښودلے شې

اؤ دوېمه پسې چې کومه ګڼه ده ، هغې پسې ګڼه دَ "اقتدی[۱] یافته اولس" ده.....

زهٔ اووهٔ ورځنی کښې يؤ ځل جغ کورونو ته ځم. کله کله دَ مازيګر نمونځ هم هلته مدارګل مُلا پسې کؤم. تېره ورځ چې دَ ګورګورخان مور مړه شوې وه ، زهٔ جنازې له ورغلے ؤم. اولس چې صفونه روغ کړل ، نو غږ ؤشو ، "لا پاؤ کم اتهٔ منتونه پاتې دی". چنچرکاکا دَ سقات مُصلې ، صابونونه اؤ نور څيزونه ويشل. دَ امامت په کرښه مدارګل مُلا ژونـدے شو ، نور ؤسوزېدل. دَ هغهٔ سترګو يؤ شېبې له ګړی ته ؤکتل اؤ بيا خپلې پوزې ته کتلو سره دَ چنچر کاکا لاسونو پسې ؤنخښتلې. ژبه ؤخوځېده

"دَ دوه ورځې ژوند څهٔ باور دے. كُلُّ نَفْسٌ ذَائِقَةُ الْمَوْت. يوه ورځ حضرت ابراهيم عليه السلام خوب ليدلو. (دَ چنچرکاکا لاسونو نه ئې مُصله لاس ته کړه). څهٔ وينی ، چې خپل ځوے حضرت اسماعيل عليه السلام ئې ؤليدلو......".

هغه ډېر غمخوارهٔ دَ جنازې ځاے ته روان وو ، چا چې به راتللو سره ګورګورخان ته يؤ لاس پخپله سينه اؤ بل لاس به ئې دَ هغهٔ ګوتو کښې ورکولو. دَ دغه خلقو په مخونو به دَ

خواشینې یوې لړزېدلې سیلۍ ځاله اچولې وه اؤ چې ګورګورخان به دَ چا لاس خپلو ګوتو کښې محسوس کړو ، دَ هغهٔ مخ ته به ئې په مړغیږنو سترګو ؤکتل اؤ بیا به ئې جنازې له راغلو ټول اولس ته ؤکتل. چې خپل تربور درځل خان ته به ئې ؤکتل ، نو مړغیږنو سترګو کښې به ئې ترېدلې موسکا ترپک ؤوهلو.دا جنازه کهٔ ډېره درنه نهٔ وه ، نو دَ درځل خان دَ مور جنازې نه ګورګورخان ته لږه درنه خامخا ښکارېدله. درځل خان به دَ ګورګورخان دَ ترېدلې موسکا ترپک ته سترګو سترګو کښې "جر شه!" ؤوې ، ځکه چې کهٔ دا جنازه ډېره سپکه نهٔ وه ، خو درځل خان ته دَ خپلې مور جنازې نه لږه سپکه خامخا ښکارېدله.

"حضرت اسماعیل علیه السلام چې کله دا خبره واؤرېدله ، نو......".

دَ مدارګل مُلا اؤ دَ هغهٔ دَ قبیلې دَ ملګرو جولۍ چې څومره درنې شوې وې ، دومره چنچرکاکا پسې دَ سقات څېزونه ګرځوونکو ساه اخستې وه. دَ مدارګل مُلا سترګې چې دا ځل دَ ګړۍ ستنو له لاړې ، نو دَ جنازې وخت ته دَ پنځهٔ پنځوس سېکنډونو لاره پاتې وه. ما هم ګړۍ ته ؤکتل اؤ چې بیا مې دَ

مدارګل مُلا مخ ته دَ یوې سلګۍ اؤرېدلو پام کړو ، نو دَ هغهٔ په مخ اوښکو لاره روغه کړې وه اؤ وخت په وخت سلګۍ به دَ قېصې منځ کښې ساه اخستله. دَ ګړۍ ټولو نه نرۍ ستن ته اووهٔ څلوېښت ټوپونه پاتې وو ، چې ګڼه کښې چا غږ وُکړو ،

"صفونه نېغ کړئ!"

جنازې له راتلونکو صفونه روغول. ګورګورخان اؤ درځل خان اوس هم سترګو کښې یوُ بل ته "جر شه" وئېل. زهٔ پخپل ځاے دې باور سره ولاړ وُم ، چې ما نه یوُ خوا بلخوا به هم کرښې سر ته وُرسی. لږ موسکے شوم ، چې زما غوږ کښې دَ صفت الله چنی خْلې وُوې ،

"دَ الله دَ نازولو مینه دَ حضرت زړهٔ کښې داسې ده ، چې خبره کولو سره ئې اوښکې ټینګې نهٔ شوې. کاش کهٔ تا دې په زور سترګو نه اوښکه توی کړې وه".

ما دَ "اَللّٰهُ اَکْبَر" اؤرېدلو سره غوږونو له ګوتې یوړې. هغهٔ چې دوېم "اَللّٰهُ اَکْبَر" نه لږ وړاندې پورې هر څهٔ وئیلی وی ، ما اؤرېدلی نهٔ دی.

دَ جنازې سر ته رسېدلو نه وروستو چې مړے ادیرې پله واخستلے شو اؤ زهٔ کور پله روانېدم ، نو صفت الله چنی ته مې

پام شو ، چا سره چې کۀ هر څو سپک ؤ ، خو خپل پېټے هم ؤ اؤ بيا ئې هم حضرت نه په ډېر تکّلفانه ډول کښې پېټے اخستلو دَ پاره لاسونه په عجز اؤ انکسار وړاندې کړل اؤ مدارګل مُلا ترې خپله ډکه غېږه داسې لرې کړه ، لکه چې وړې کاکۍ غېږ کښې نيولې دَ خوښې نېنځکه دَ يؤ "نه!" سره هغه چا نه لرې کړی ، څوک چې ورته وائی ، "کاکۍ! ګودۍ ما له لاکه!".

دَ صفت الله چنې په تندی راغلې کرښې چې ما ؤلوستې ، نو غږ مې پرې ؤکړو. الله دې دَ دې قام دَ لارښودنې پوهه ورکړی اؤ الله دَ ټولې نړۍ دَ پاره دَ اسلام دَ پوهې ، امن اؤ ورورولۍ کار ترې واخلی ، زما په غږ خوا له راغلو. ما ورته دَ "جامعة الازهر" مِصر نه دَ علميت سند په لاس کوونکی علمی اؤ سياسی پوهاند شېخ محمد عبده (مړينه ۱۹۰۵ھ) دا شعر ؤلوستلو ، کوم چې هغوی دَ خپلې وروستۍ ناروغتيا ورځو کښې ليکلے ؤ ،

وَ لَسْتُ أُبَالِيْ أَنْ يُّـقَـال مُحَمَّد

أَبَلَّ أَوْ اَكْـتَـظَّـتْ عَلَيْـهِ مَاتَــمْ

وَ لٰـكِـنْ دِيْـناً أَرَدَّتُ صَـلَاحَـهُ

أَخَافُ أَنْ تَقْضِيْ عَلَيْه الْعَمَائِم!

(زۀ په دې زړۀ نۀ خورم ، چې څوک زما په حقله ؤوائى ، چې رنځ نه ؤژغورېدم يا زما جنازه کښې ډېره ګڼه وه. زۀ خو يوازې دَ هغه دين چې زۀ ئې ودې له پاره هلې ځلې کؤم ، په حقله دې وېرې دننه ډډ کړم ، چې هسې نۀ دا لوى پټکي ئې لکه وېنۀ ؤ خورى).

بله ورځ ماښام زما خوا له صفت الله چنړے راغلو. دَ هغۀ دَ خلې نه دَ ګورګورخان دَ مور دَ درېمې دَ خېرات دَ وريژو بوى راتلو. ما دَ هغۀ سترګو ته ؤخاندل. هغه لږ موسکے شو. ما نه ئې دَ شېخ محمد عبده دَ شعرونو ژباړه ؤپوښتله. ما ورته ؤکړه. هغۀ څو شېبې خپل تندې دَ کيڼ لاس قچې نه بغېر څلورو ګوتو باندې ؤګرؤلو اؤ بيا ئې زما لاس خپلو دواړو لاسونو کښې مخه ښه دَ پاره واخستلو. تللو کښې ئې ؤوې ،

"الله دې جاکړمُلا ته ښېلمه شى".

اوس چې هغه ما کلى کښې ؤوينى ، نو ما نه ښنده هم نۀ کوى ، خو خوا له هم ډېر نۀ راځى.

زهٔ اؤ پېدنګ کاکا

یؤ مونږ یُو ، چې په شنه شونډه مو مینه ؤکړه--- په سپینه ږیره مو وادهٔ ته متې راؤنغښتې اؤ کله چې نور خلق په ورو مُلا ترې ، مونږ ورو ته مُلا ؤتړله —

بل پېدنګ کاکا دے ، چې مور ئې لا دَ ځلوېښتی نه دېدې نمانځی کړې هم نهٔ وې ، چې دَ خپلې هغه ورېرې لمن ئې ورلره خیرې کړه ، کومه چې دهٔ نه ایله یوه ځلوېښتی مشره وه - ورو دَ پاره خو ئې خپلې شونډې شنې کېدو ته هم ؤ نهٔ کتل- کشر

ځوي اؤ لور ئې واړۀ ښکاری - نور واړه "واړۀ" ئې ورونه خوېندې ښکاری - ښځه ئې دَ ښځې په رنګ ښکاری - چې کور ته ئې ننوځې ، نو لکه دَ پاکستانی سیاست دَ شاهی محلې به پکښې پوهه نۀ شې ، چې سرکار څوك دے اؤ روان کال ته سترګې په لار څوك دے - پُر اسراریت شته ، خو تړونونو کښې نۀ - مشر ځوي به ترې په ګرانه څوارلس کلونه کشر وی ، خو دَ روزنې اغیزې ته ځیر شه ، چې اوس هم پدړنګ کاکا خپل پلار ګنی.......

کشره لُور اؤ ځوي ورته "پاپا" وائی....... مشران ورته "داجی" وائی اؤ دَ وړو مور ته "اے" اؤ "دغه" وائی.

چې وړوکےؤ ، نو ؤړی به ئې ورتول ، چې لږ لوی شو ، نو اوړی کښې دَ تماکو بتۍ اؤ ژمی کښې به ئې ګانۍ کولې. دومره بوخت ژوند کښې ئې هم وړو دَ پاره وخت ویستلے دے اؤ کۀ نن اتۀ نهه پښتانۀ په نړۍ کښې ډېر شمېرلی کیږی ، نو دا دَ پدړنګ کاکا زیار دے.

اوس چې دَ وړوکو شو ، نو چېلۍ اؤ دَ هغې ورغومی له واښۀ راؤړی.....څلور وخته نمونځ کوی..... دوه وخته ډوډۍ اؤ درې وخت چۍ څښی.....ښادۍ کښې وریژې خوری.....مړینه کښې

ژوندو ته اوبهٔ نیسی(ښکاره دعا نهٔ کوی ، ځکه چې دغه چل ورته ابی ښودلے نهٔ دے)..... ټاکنو کښې خپل خان له ووټ ورکوی اؤ بیا پسې خبرې نهٔ کوی. هغه کهٔ هر څو ناویاته دے اؤ ژوندے یا مړ ورور نهٔ لری ، خو بیا هم دَ پشی شا وېنا نه کرکه کوی.

دَ پښو نه سر پورې نهنیم لوېشتې اُوږد اؤ یؤنیم لوېشت ارت بېرت ځاے په ولاړه اؤ مْلاسته یؤ رنګ نیسی. کلی کښې دَ چا سره ډېره ناسته پاسته نهٔ کوی.

اوس خو کلونه تېر شو. لاس کښې ئې دَ ژوند کرښه درې اتیا ته رسېدلې ده. تندی اؤ مخ کښې ئې کوتونه دَ شل کلن دی. زړ وی کهٔ لر وی ، خو راتلونکو پنځهٔ کلونو کښې به پرې نهنیم لوېشت اوږده اؤ درې لوېشتې پلنه موړه روغه شی.

په هغهٔ دَ خپلو اتهٔ نهه وړو یتیمانېدو اؤ دَ ځنکۍ دَ کونډېدو نه پرته څوک نهٔ نیمګړی کیږی.....

ما ته خو وړه خبره نهٔ ښکاری ، چې یؤ سړے دومره ژوند کښې هم دَ چا هېڅ ډول حق خوړلے نهٔ وی. کهٔ ما کولے شول ، زهٔ به دَ پنځهٔ روپو سکه پېل کړم ، چې په هغې به دَ پډنګ کاکا پټو وی اؤ لاندې به ورته لیکلی شوی وی ،

”پردے حق مهٔ خورئ.
خدائے خپل فرض نمونځ بخښی ، خو پردی یوه ادېله نهٔ بخښی. هلته به څهٔ ورکوو ، چرته چې نهٔ وی“.

دَ بغاوت پېرےغور

تول‌ه شپه دې غم وُخوړم ، چې پښتون قام را لره خلقو دَ عقیدو اؤ نظرئیو په نوم تالا کړو ــ توله شپه مې دا درون پېټے په زړهٔ پروت وهٔ چې زما دَ باغی قوم سرو سترګو دَ خپل غرور په قیمت دَ غلامۍ رانجهٔ څنګه دَ مفاهمتونو په نوم ځائے کړل ــ توله شپه دې اندېښنو سکوندلم چې زما دَ پښتو دَ مینې اؤ پت سندرې ځان دَ “دهمال” سره څنګه بلد کړو ــ توله شپه دَ دې احساس تاؤ ویلې ویلې کړم چې زمونږه غوندې ماضی پرست اؤ

په تېرو وختونو ويارړ کوونکی دَ راتلونکې ورځ دَ پاره نن دَ حالاتو په نبض ولې ځان نهٔ پوهوی؟ ــ ټوله شپه مې خپل ځان دَ دې شکست خورده احساس کمترۍ په درشل غوځ غوځ کړو چې ژبه مو ګونګۍ کړې شوې ده اؤ دَ نورو دَ جنګونو خشاک شُو.

زما دَ ځان سره دې خانه جنګۍ کښې پوهه نهٔ شوم اؤ هلته دَ نمر سترګه راؤختله . يؤ نا پېژندلی اواز راباندې غږ ؤکړو ،

"اے دَ اشنغر دَ خاؤرې زويه! "

غږ راباندې غونی ځيږ کړهٔ ، خو ځان مې ورته زړهٔ ور کړو ، ما وې

"څوک ئې ؟"

وې ، "جبرئيل يم " .

ما خپلو اوترو سترګو کښې ګاګير شوے نظر يؤ ځل بيا برند کړو ، خو ژبې مې هيڅ ؤ نهٔ وې ،

"جبرئيل يم ــ اے دَ اشنغر دَ خاؤرې زويه! نهٔ په ګيله کولو پوهېږې اؤ نهٔ په پېغور ورکولو ــ تهٔ کهٔ دَ ګيلې اؤ دَ پېغور چل زده هم کړې ، نو چا نه به ګيله کوې؟ ــ چا له به پېغور

ورکوې؟ نۀ دې دَ محمود غرور خپل کړو اؤ نۀ دې دَ اياز ادا ژوندۍ ؤساتلې شوه ــ ستر احمد شاه دې دَ تاريخ دَ پاڼو نه ؤشوکولے شو ــ دَ خوشحال خان خټلے دې دَ خيبر اؤ اټک منځ کښې ورک شولو ــ عبدالرحمان چې ديوان ئې دَ قرآن سره يؤ ځاے تاخ کښې ږدې ، درنه په قبر کښې ژوبل کړے شو ــ دَ ملالۍ لوپټه درنه تماشه شوه ــ ستا قام دَ پاره دَ اشنغر خانۍ نه ځان ملنګ کړے باچاخان دَ هغۀ په ژوند دَ بېغورونو اؤ تورونو په کاڼو "رجم" کړے شو ــ ستا دَ رڼا دَ صف سر لښکر لوی نجيب په لوی بازار کښې دَ تيارو په لمسه ؤوژلے شو ــ ستا مؤقف وړاندې کوونکے ، ستا پښتو ګويا کوونکے نورالبشرنويد ته دَ قدر په سترګه کتلے کيږی ــ خو خپلو کښې پردے ګڼلے شی ــ ستا سندرې دَ خپل سرور سره دَ خاموشۍ قبر کښې ښخې کړې شوې ــ ستا په اذان دَ کليمې وئېلو په ځاے فتوې ورکړې شوې ــ ستا دَ ازادۍ اؤ سوکالۍ غازيان غداران ؤګرځولے شول ــ ستا دَ شهيدانو دَ قبرونو نه په شُعلو پورته کېدو هم دَ هغوی شهادت رد کړے شولو ــ

ما ته ستا دَ حوصلې سترګو کښې دَ اميد يؤ بخرے ؤځلېدلو ، نو لکه دَ بې وسو په ګيلو اؤ پېغورونو سر شوې".

بیا دغه خبرې ؤدرېدلې ـــ ما خپل مخ ته له شرمه لاس ؤنیول ، خو څوک ځان له خپله ځانه نۀ شی پټولے ـــ ما پسې نمر خاندل ـــ هوا را ته ګُورېدله ـــ مرغیو را پسې ملنډې کولې ـــ موسم را ته سپک کتل ـــ پښتنې خاؤرې را نه مخ اړولے وۀ ـــ

اؤ زۀ خپل مخ له خپله ځانه نۀ شم پټولے ، هنْ! دا ده ، چې دغه پیغور را کښې یؤ نوے بغاوت ؤپُوکلو ـــ!!!

ښاغلی

هغه په اپنته روان وی اؤ چې ولاړ وی ، نو هم ئې دَ مخامخ لیدلو نه سړے په دې نۀ پوهیږی چې ولاړ دے اؤ کۀ ناست . ناست داسې وی لکه چې چا شیش پخولو دَ پاره نخښه لچه کړې وی اؤ یا وړو په شینولو کښې رچکې ته ټپ

اخستے وی . دَ دومره لوړې وُنې دا یوه ګټه ئې کړې ده ، چې څوک ورته هم ګوری ، سترګې ورته ښکته کوی اؤ دے چې هر چا ته ګوری ، په اوچتو سترګو ګوری . جامې ئې داسې اغوستلې وی ، لکه چې په جامو کښې چا تومبلے وی اؤ پیزار ئې داسې په پښو کړے وی ، لکه چې چا ورته درونډ پیټے په پښو کړے وی . ږیره دومره په وېخ خروی ، لکه چې دَ ږیرې تخم ئې چنی سوزولے وی اؤ څټوکے داسې ساتی لکه چې ددهٔ دَ ونې دغه هم دَ غټېدو نوم په خلهٔ نهٔ اخلی .

خلق خو وائی چې پخوانے اتم پاس دے ، خو زهٔ ئې نهٔ منم ــ ځکه چې دَ هغهٔ په تندی دَ پوهې کومې کرښې جوړې شوی ، نو هغې نه خو دا خبره په ګُټه کیږی ، چې کهٔ دیارلسم نهٔ ؤ ، نو دا دولسم خو به دهٔ په ورنی کښې وئیلے وی . دَ خبرو نه ئې دا خبره په ډاګه شی ، چې خبره څومره په پوهې سره جوړه کړی ، بیا ورته دَ هر لفظ دَ ضرورت مطابق ژبه خوځوی اؤ هم دَ هاغه لفظ دَ تجوید تر مخه دَ اواز مخرجونو لره لاره ورکوی .

په هغهٔ هر وخت دَ سنجیدګۍ داسې پیریان ناست وی ، چې تهٔ به دا ګمان کوې ، چې دا جوړې بدنیته دے اؤ بد

نيته هم دَ هاغې لوئې مرتبې ، چې ښه ورځ ئې په بل خو څۀ ؟ په ځان هم پيرزو نۀ شى .دَ هغۀ دَ مخ په څادر کښې ژور شوۀ ګتونو نه دا خبره څرګنديږى ، چې دَ خندا مېوه ئې دَ اُوږدې مُودې را هسې نۀ وى خوړلې .دَ اونې سره ئې دَ ځوانۍ دا يوه ګټه ده چې دَ وخت تيرى سره په زړېدلو هم بوډا نۀ ښکارى ، بلکې دَ هغۀ همځولى وائى چې کله په دۀ ځوانى راغله ، نو هاغه وخت هم دا کبج غوندې وۀ اؤ دَ وړو سره سره به دَ زړو په ټولګى کښې هم ددۀ ناسته چا بده نۀ ګڼله .

مولانا صېب دَ جمعې خطبه کښې چې کله په ځوانۍ کښې دَ شوۀ ښو کارونو دَ پاره دَ لس چنده ثواب زيرے اؤرولو ، نو په ځوانۍ کښې دَ شوۀ ګناهونو په سزا کښې ئې هم دَ ژبې نه کار اخستے وۀ ، خو دَ پخنو کاکا په دې پوښتنه چې ، "مولانا صېب! دَ ښاغلى په حقله دې څۀ خيال دے ؟"

نو مولانا صېب په دې خبره هېڅ ؤ نۀ وئېل . پخپله دَ پخنو کاکا دا وېنا ده چې ښاغلى سره به دَ ځوانۍ حساب نۀ وى ، ځکه چې دغه وخت ئې دَ وړوکوالى اؤ بوډاتوب تر منځه چرته هم نۀ ښکارى .

پخپله دَ ښاغلی دا خیال دے چې هغهٔ وادهٔ ځکه نهٔ دے کړے ، چې هغهٔ ته دَ خپل جغ څوک ترلاسه شوی نهٔ دی اؤ ریښتیا خو دادی چې دَ هغهٔ دَ جغ یوه ګرندۍ ابۍ ده اؤ ښاغلے هغې ته "ابۍ" وائی اؤ ابۍ هغهٔ ته "ورور".

دَ ښاغلی په حقله کهٔ څوک ډېرې خبرې هم وُکړی ، خو په دې خبره څوک هم سترګې پټولې نهٔ شی ، چې ښاغلے دَ خپل زېږون نه تر دې مُودې دَ خپل زور په لمن چا ته دَ ضرر رسولو تور نهٔ لری ـــ هغه کهٔ دَ سړیتوب په سبب وی اؤ کهٔ دَ بې وسۍ تر مخه . مونږه دَ دې دعا کوونکی یُو چې خدایه! چا لره هم چا ته دَ ضرر رسولو طاقت ور نهٔ کړې اؤ په ضرر رسولو ئې تهٔ پخپله وُزورې . دې نه لویه خبره څهٔ کېدے شی ، چې یؤ ساه اخستونکے دَ بل ساه اخستونکی دَ شر نه په څنډه وی ، هغه کهٔ دَ شر کوونکی دَ بې وسۍ په سبب ولې نهٔ وی .

مونږ، بدي اؤ مافي الضمير

کهٔ مونږه دا فرض کړو ، چې هر سړے سم دے ، نو بيا ؟

اوه! دا مې څهٔ ؤوې ؟ ـــ

څه خير! يؤ زهٔ نهٔ يمه ، دا زمونږه قومی الميه ده چې مونږه دروغ يا ناشونې هم ځان ته اؤ په ځان "فرض" کوو اؤ دا هم

زمونږه قومي المیه ده چې "څه خبر! دا یؤ زهٔ نهٔ یمه" ، خو شکر دے چې دې خبره کښې مونږه هېڅ سیمه ایز تعصب اؤ فرقه وارانه سوچ ککړ نهٔ لرو ، چې هره المیه مو "قومي" وی .

کهٔ ستاسو خوښه وی نو ، دَ مضمون تمهید لره بېرته راځو ، خو دا نهٔ فرض کوو ، چې هر سړے سم دے ، ځکه چې هېڅ نهٔ یُو خبر ، کهٔ ائین کښې دا ترمیم شوے وی ، چې چا ناشونې فرض کړې ، نو هغه به سعودی عرب یا انګلستان ته جلاوطن کوو.

خبره مونږه دَ "مونږه" نه پېل کړې وه اؤ ریښتیا خو دا دی چې کهٔ زهٔ خبره دَ مُونډ نه رانیسم ، نو بیا به زهٔ دوه رنګی کؤم اؤ دَ یؤ لیکونکی په ځاے ناسته ما دَ دوه رنګۍ کولو دَ حق نه لاس په سر کوی .

بدې ډېر ښهٔ څیز وی . بدې اوچتې ساتل زمونږه دَ تبلیغی ورونو نخښه ده . دَ دنیا په کوم ګُټ کښې چې کهٔ هر یؤ مذهبی ګوند یا ټولګے وی ، خو زما پکښې اسلامی تبلیغی ګوند په یوه خبره ډېر زړهٔ ته نزدې دے ، ځکه چې دوی دَ زمکې دَ پاسه اؤ دَ اسمان لاندې څیزونو کښې هېڅ کار نهٔ لری . دوی تل دَ زمکې دَ لاندې اؤ دَ اسمان دَ بره خبرې کوی . دوی تا نه هېڅ

نهٔ غواړی . په لاره ښی اړخ ته تګ کوی ، زمکې ته ښکته ګوری (زما لکه ستاسو ټيټې سترګې نهٔ وی خوښې ، خو دَ دوی دې ټيټو سترګو ته ژوند کښې څو ځله پسخېدلے يم)، بدې ئې اوچتې کړې وی ، خپلې شپږ خبرې (نمبرې) ورته داسې يادې وی ، لکه مونږه نه چې دا نهٔ هېرېږی چې:

دَ رحمان وېنا به هله در په ياد شی

چې دې يؤ دېوال شی ، بل ته شا شی

دوی تل وائی چې ، لږه به خورو ، لږ به اُودهٔ کيږو ، هر کار به په مشوره کوو ، دَ لارې به په ښی اړخ ځو ، ښکته به ګورو ، دَ بل خبره به نهٔ غوڅوو اؤ داسې نورې خبرې هم کوی ، چې ډېر ئې نهٔ کوی .

"بدې" يوه بله اصطلاح کښې هم په کار راوستلې شی ، خو سياق و سباق ئې دَ اوچتو شوؤ بدو سره هېڅ سمون نهٔ خوری . دَ دې بدو پحقله ما تېره ورځ پخنو کاکا نه هم تپوس کړے وهٔ اؤ ګړندی ابی نه مې هم پوښتنه کړې وه ، خو دواړو را لره دَ خپلې عظيمې فلسفې په رڼا کښې ځواب را کړے وهٔ اؤ په ډاګه ده چې دَ هغوی لويه فلسفه زمونږه وړو سرونو کښې چرته ځائېدله ؟ پاتې شو پډنګ کاکا ، نو هغه سوالونو ته لکه

دَ سوال ؤګوری.....موسکے شی اؤ بیا دَ ځنکیۍ خوا له ځان رسوی اؤ هغې سره دَ کټ غېږه کښې کښینی.

بیا ما دَ تېرو وختونو ور بېرته کړلو اؤ دَ دې دَ پیل په حقله مې دَ ځان پوهولو په لورې پَل واخستۀ . دَ بدِو خبره دومره لرې نۀ وه ، چې دَ وړومبی قدم درک ئې نۀ وۀ . خبره دومره لنډه وه ، لکه په نړیۍ دَ ادم بابا قدم ایښودلو نه څۀ ورځې وروستو ـ

خو دې نه وړاندې ، چې ما لږه نوره څېړنه کړې وه ، زما ګرځنده ؤشنېدلو اؤ بل اړخ نه غږ ؤشو ،

"دَ مدار پلار یم".

"په خېر! په خېر بَدادا!".

دَ هغۀ خبرې مړغیژنې وې. غږ ئې هغسې ژوندے نۀ ؤ ، لکه چې دَ منفوحې (ریاض.سعودی عرب) په سُره مانیۍ کښې به ئې زمونږ مړاوی مخونه تخنول. ما لږ ورو ؤوې ،

"بَدادا! خېر دې وی ؟"

"یه هلکه! خلق وائی ،

یۀ کال به بل وطن کښې تېر کړم

چې ستا دَ حسن دوران تېر شی ، را به شمه

زهٔ پنځهٔ کلونه پس راغلم. دلته خو اوس هم هغه .... ده. دَ دوی دَ ښځو دَ خوېندو دَ تروريانو دَ ماميګانو دَ خواښيانو پښت ....".

"بَدادا! خبره ؤکړه. کوم ځـاے ئې اؤ څهٔ ؤشو؟".

"روغنيه! کهٔ سفارتخانې هلته په پاسپورټ روکېدلو ما دَ پاره OUTPASS روغولو ، نو هغوی ورومبے زما پېژندګلو کړې وه. دا دلته چې کومه پولسان دی ، نو ولې دوی زما مخ اؤ ژبې ته نهٔ ګوری. زما دا بُوتاړ اؤ لواړه ژبه دوی ته نهٔ وائی ، چې زهٔ دَ "سرسنۍ" يم ، چې دوی زهٔ ګاډی کښې کښېنولے هاغه کابل ته روان کړے يم".

کهٔ بدادا ما پوښتلے نهٔ ؤ ، نو هغهٔ به هم دغه کنځلې کولې اؤ زهٔ به په خبره ئې هم نهٔ پوهېدم. هغه ما ته "روغانيه" په ځـاے "روغنيه" وائی. پرغځ خو په هغهٔ يؤ سحر نه واخله بل پورې اؤ بيا دَ بل نه واخله بل پورې وی. خو "کابل ته روان کړے يم" چيست؟

"بدادا! پوهه شوم ، چې څهٔ کښې په لاس ورغلے ئې ، خو دا را ته وايه ، چې اوس ئې کوم ځـاے کېښودې؟"

"هن! خبرې ؤکړه!"

”سلامونه“

”وعليکم سلامونه“

”وروره! دا سړي مو کوم خوا روان کړي دي او دَ دهٔ خوشی کولو دَ پاره به.....“.

”زهٔ پخپله طوطی يم. ځان ايپ ائی اے(FIA) ته را رسوه!“.

دَ مسلمان ځوی زما او دَ بداد تماس ته هم په مرۍ غلے شو. زهٔ نيغ عزيزالله پسې لاړم او دَ هغهٔ موټر دَ پيښور دَ لارې په خېته ؤخويوهٔ. ګېنته کښې مونږ هلته وو. دَ ايف ائی اے دفتر ته ننوتلو باندې زما وينې بدادا ته ؤځوټکېدلې. دومره ښهٔ خلق. زهٔ ئې بدادا سره مخ هم کړم. ما چا ”لوی“ ته پښو دربولو دَ پاره تماس نه څنډه ؤکړه.

”حالات داسې دی، چې دَ څکه ګاونډی پيژندګلو به هم کوې“. يؤ بابوګی ؤوې،

”زمونږ معروضی حالات چې تېرو دېرش پنځهٔ دېرش کلونو نه کوم پله روان وو، داسې خو کېدل“.

ما هغهٔ له لږ ځواب ډېر تبی سره ورکړو.

”زهٔ وينم، چې تاسو هم مصروف يئ. دلته کهٔ قانون ته ګورو او دَ قانون په لاره ځو، نو دَ دهٔ دَ پيژندګلو سپيناوے خو به دَ

دهٔ دَ سیمې نه مونږ ته راځی. شپږ اتهٔ ورځې خو زهٔ وېم چې دا اخلی اخلی".

ما سیګرټ راؤویستلو اؤ تیلے مې ورته ؤوهلو. هغه دغه ځاے څهٔ کاغذ باندې سترګې څملولې اؤ غلے شو. دغه وخت پورې دَ هغهٔ سترګو نه هغه ویاړ کډه کړې وه ، کوم سره چې زما دَ ورتګ په وخت دَ هغهٔ سترګو کښې پښتون ځلق ؤ.

"کهٔ خبره اُوږدو له نهٔ بوځو نو بیا ؟"

زما سپیږمو نه لوګے وتلو اؤ هغهٔ زر کاغذونه یؤ اړخ ته کړل اؤ په موسکو سترګو ئې ؤوې ،

"کهٔ قانون ته شی ، نو دغه لس اتهٔ زره روپۍ....."

"قانون ته....."

"نه صېبه! دَ قانون څهٔ جرمانه نشته. مونږ خو دغه دَ سپیناوی دَ پاره دَ منډې تړړې اؤ کړاؤ....".

"دغه دَ لس اتهٔ زره سپیناوےمهٔ کوه. قانون ته کهٔ نهٔ کښېنو ، نو څو ته به غاړه ږدم ، دغه راته ؤوایه!".

"پنځهٔ به څنګه وی ؟"

"زهٔ به ورشم. دَ دې سړی ضمانت له راغلے ؤم. کهٔ په ضمانت نهٔ کیږی ، نو زهٔ به وړاندې خبره ؤکړم ، چې قانونًا څهٔ لاره ده.

زما په اند سوات نه دَ دهٔ دَ پېژندګلو سپيناوی باندې به زيات لګښت نهٔ راځی. بل زما څهٔ ملګرے دوه ايف ائی اے کښې دی ، دَ هغوی خْلهٔ به هم بوی کړم ، خو تاسو بې ځايه نهٔ کړؤم".

لږ وخت کښې ما دوه سيګرټ ايره کړی وو. زما لهجې هغهٔ ته څهٔ وئيلی وو ، چې هغهٔ زهٔ لاس نه ؤنيولم اؤ دَ ستنېدلو ست کولو سره ئې غږ ؤکړو ،

"مچوکيه! بدادا راؤباسه!"

ما ته ئې دَ چيو هم ؤوئېل. زما ورتلو پورې بدادا دوه نيمې ګېنټې تېرې کړې وې. چې ما ته غاړه وتلو ، ټولې درې نيمې ګېنټې شوې وې. په يؤ ساده کاغذ ليکل ؤشول ، ما اؤ بدادا پرې ګوتې ؤلګولې اؤ پرررررر.

زهٔ چې ورتلم ، بدادا سره دَ سيخونو شا ته لس ملګری وو. زهٔ چې راتلم ، اووهٔ پاتې وو. بدادا ته کهٔ ما ډېرې دَ اشنغر خوږې ګوړې ماتې کړې ، خو هغهٔ وې ، چې دَ مدار مور مې يادېږی. بدادا زهٔ غېږ کښې کلک ؤنيولم. ما ښکول کړو ، زهٔ ئې ښکول کړم. دَ سوات لاره ئې ؤنيوله. عزيزالله چې موټر

تؤدولو ، دغه غراری کښې زمونږ دَ موټر خوا کښې يؤ تن بل ته وې ،

"دولس زره روپۍ خو پرېږده ، چې دا تګ راتګ ځان له زرهٔ چاؤدون دے. راځه چې په اتهٔ ئې ورسره غوڅه کړو!".

عزيزالله وې ،

"سبا وټ ته راشه! غوا له به لړ پاندونه ؤکړې اؤ مونږ پورږ راغونډوو ، هغه به هم راسره راغونډ کړې ، وريځې ګورې دی ، خدا ے زده څهٔ وخت رانورې کوی".

ما ورته وې ،

"هو ياريه! شپږ خو پاتې شوی وو. چې مونږ وردګې ته رسيږو ، دَ سيخونو شا ته به څوک هم نهٔ وی".

"څهٔ ؟"

"هيڅ نهٔ! څهٔ سندره راباندې واؤروه ياريه!"

ټيپ: "ګډه شه! ګډه شه!

يا مې په بده کړه! يا را په بده شه!"

عزيزالله: هاهاها

زهٔ: غلے ملامته ناست يم.

ویلنتاین نائیټ

زیـــا رت – 13/02/1969

”ژړلوریا سولومانوف“ اؤ پخپله ”سولومانوف“ دواړه یؤ بل سره ډېر مطمئن دی. سولومانوف هغه مړونو کښې نهٔ دے ، کوم چې دَ خپلو مېرمنو په هره خبره نیوکې کوی اؤ ژړلوریا هغه مېرمنو کښې نهٔ ده ، کومې چې دَ خپل مېړهٔ هره خبره په بده

اخلی. داسې دوؤ حالتونو کښې کېدے شی..... یا خو په یؤ بل ډېر باور اؤ یا یؤ بل نه ډېره مړه خوا. دواړه دَ یؤ بل په څۀ ټولنیزو ترونونو اؤ ملګرتیاؤ هم ګوتې نۀ اوچتوی اؤ دغه رنګ ئې ژوند په یوه ډېره هواره لاره روان ساتلے وی. سولومانوف خپل روزګار کوی اؤ دومره ګټی ، چې دَ هغۀ اؤ ژلوریا وخت پرې ډېر ښۀ تیرېږی. ژلوریا ټوله ورځ کور کښې وی ، خو کله کله چې دَ ملګرو څۀ غونډه وی ، نو سولومانوف ته یؤ ځل خامخا وائی. هسې خو زیاتره دَ ملګرو اؤ سوبېلو سره ناستې دَ پاره هغه وخت ټاکلے کیږی ، کله چې شپه پېغله شی. دغه وخت هم سولومانوف دَ هغې لاره نۀ نیسی. دواړه سحر چې یؤ ځاے څښی ، ماښام ډوډۍ زیاتره دَ دواړو بهر وی ، خو یوه پیالۍ چې اؤ څو خبرو دَ پاره یؤ بل سره څو شېبو له ناسته هر ماښام کیږی. دواړه یوه کوټه کښې څملی اؤ هر څو کۀ بېل هم اُودۀ کیږی ، خو یؤ کټ کښې څملی. نن به کال پوره شی ، چې سولومانوف خپله غېږه کښې دَ ژلوریا پستې سینې اؤ دَ هغې دَ تؤدې ساه خوند اخستلے ؤ. دَ سولومانوف شونډې کۀ هر څو اوس هم پخېر راغلی اؤ په مخه ښه کښې دَ ژلوریا دَ شونډو نه تپ اخلی ، خو نن کال پوره شو ، چې دَ

هغهٔ لاس دَ هغې په خوړنو کوناټو خوئېدلی وو اؤ دَ هغهٔ لینګی دَ هغې دَ ْغمانو تاؤ سره تاؤده شوی وی اؤ دَ هغې په شونډو ئې شخوند وهلے وی. دَ هغوی دې رویې نه زمونږ ټولنه کښې کرکه کیږی ، خودې نه مخ اړول اسان نهٔ دی ، چې زمونږ ټولنه کښې ډېرو خلقو دغسې رویې دَ خپلو کورونو دېوالونو کښې په څهٔ نا څهٔ ډول خپلې کړې دی.

په ایم ټی وی دَ انګرېزۍ ژبې سندره کهٔ هر څو دَ سولومانوف پوهې نه لرې وه ، خو سندرې سره نخېدونکې څانګې دَ هغهٔ بوخت ساتلو له ډېرې وې. هغهٔ یؤ بالښت سر نه لاندې اؤ بل ئې دواړو پښو کښې نیولے ؤ. سائیډټېبل باندې پرته اېشسټرا کښې هغه سیګرټ نه ختونکے لوګے روکېدونکے ؤ ، کوم چې ډرېسنګ ټېبل ته څېلمه ناستې ژلوریا ته څو شېبې اګاهو هغهٔ دَ ننداري په وخت خپلو ګوتو نه لرې کړے ؤ. هغه وخت ژلوریا دَ خپلو سُوربخنو شونډو چاپېره کرښه تاوهله. سندرې سره نخېدونکې هره جینۍ کښې هغهٔ ته ژلوریا برېښېدله. سپینې پنډۍ ، چې ګُونډۍ وْرنونو سره هوارې وې. سپین پټونان ، چې خوځښت سره به لکه په پیو پروت پېروے ؤرپېدل. ډېرې غټې نهٔ ، خو څهٔ لږې جیګې شوې سینې ، چې

دَ نځا په وخت هر جول اؤ تهوپ سره به ئې جُوتې خوړلې. سينې نه ښکته نرۍ کېدونکې اؤ کوناټو ته په رسېدلو بيا پلنېدونکې خېټه ، چې نوم پکښې دَ نورو نه زيات ژور ؤ. دَ نوم نه لاندې وېښتهٔ داسې لکه چې وی نهٔ اؤ هم په دغه ځائے دَ بلبلکۍ انځور. هغهٔ به شېبه پس خپله شونډه په غاښونو کښې ؤزورله اؤ ښانګو کښې نيولی بالښت له به ئې زور ورکړو. دَ ډرېسنګ ټېبل هنداره کښې ژلوريا هم دَ سولومانوف ننداره دَ بې غرضۍ په پرده کښې کوله.

ژلوريا پاڅېدله. په هغې هر رنګ ښکلے ښکاری ، خو دَ سُور رنګ اغوستن دَ هغې ښائست يؤ په دوه کوی. سولومانوف لږ نېغ شو ، چې ژلوريا څْلهٔ ورنزدې کړه. دَ هغهٔ شونډې کهٔ هر څو شخوند وهلو ته تښنېدلې ، خو دَ ژلوريا اوس اوس کړې ډول دَ هغهٔ شونډې ؤنيولې.

”دَ کرسټينا کره ناوخته پورې ناسته ده“.

”زهٔ درپسې درشم ؟“.

”کرسټينا به ما راؤرسوی. تهٔ چرته ځې ؟“

”څو ملګری هوټل کښې يؤ ځائے کيږو. درې ګېنټې“.

چې دَ سولومانوف سترګې له تی وی ؤ نهٔ وتلې ، نو ژلوریا روانه شوه. هغهٔ دَ ور په پورې کېدلو دَ رېموټ هره تنۍ یؤ یؤ ځل ؤټومبله ، چې دَ سندرو ، ډزو ، خبرو اؤ نورو غږونو یوه لړۍ څو شېبو دَ پاره کوټه کښې په انګازه شوې وه.

دَ هوټل په هال کښې رنګ رنګ رڼاګانې ساه په ساه ځلېدلې اؤ روکېدلې. دَ پېغلې شپې (ورجن نائیټ) موسیقۍ سره پستې لیچې دَ خپل خپل ویلنټائن غاړه کښې څېره شوې وې. هیجان زلِمے ؤ. په جذبو جوبن ؤ. ګناه دَ خوند سیورې کښې خندا نه شْنه شوې وه. په فرسټ فلور دَ 713 کېبن ور کښې دَ ژلوریا په ښی کوناتی دَ هغې کیڼ اړخ ته ، خو هغې نه نیم ګام وروستو دَ راتلونکی ګارکوف کیڼ لاس پروت ؤ ، چې دَ هغې سترګې دَ کېبن 712 ور کښې دننه تلونکی سولومانوف سره مخ شوې. سولومانوف سره چې هر څوک وه ، خو دَ اغوستن زیړ رنګ نه ئې برېښېدله ، چې دې شپې دَ پاره ئې دَ هغهٔ دَ خوښې رنګ اغوستلے ؤ. دَ کېبن 712 اؤ 713 منځ کښې دېوال کهٔ هر څو دواړه اړخونه یؤ بل نه پټ کړی وو ، خو دَ دواړو اړخونو دَ اوازونو ستر ئې نهٔ شو ساتلے. کرسټینا پاڅتر پرته وه اؤ په هغې سولومانوف لکه دَ کْوَر خور شوے ؤ. دَ

ژلوریا مْلا ګارکوف په دواړو لپو اؤ دَ هغې کوناتی دَ هغهٔ په دواړو پتونانو ډډه شوی وو. راتلونکو غړونو نه دَ سولومانوف غوړونو دَ ژلوریا اؤ دَ ژلوریا غوړونو دَ سولومانوف اواز چڼ کولو اؤ دَ دغه اواز ښخولو دَ پاره به ئې خپل اواز ښهٔ اوچت اؤ اُوږد کړو.

جمعه — 14/02/1969

نمر تیارې جارو کړې وې ، چې سولومانوف خپلې کوټې ته دننه شولو. په کټ کښې ژلوریا خوره وره پرته وه. دَ هغې دَ ښی لاس نه لاندې ښۍ سینه ښکاره شوې وه اؤ مْلا اؤ پنډۍ ئې دَ بړستن نه بهر وې. سولومانوف هغې ته لږ نزدې شو، خو خداے زده چې زړهٔ ئې په څهٔ خبره بیا ستون کړو. هغه دَ کټ بل اړخ ته دېوال ته مخ کړے څملاستلو.

باید چې سولومانوف اؤ ژلوریا دَ یؤ بل خوب خراب نهٔ کړی. بېګا به دَ دواړو ملګری اؤ سوبېلۍ دستورې له راځی. بېګا له دَ هغوی دَ وادهٔ دوېمه کلیزه ده.

تور خلی

دَ پېغلې سپوږمۍ رڼا کښې کۀ هر څۀ رانۀ شوی وو ، خو تيارې هر منظر کښې ځان پټېدلو ته نۀ پرېښودلو. دَ خرولې ، بکيانې ، شېوې ، توت اؤ اينځر وُنې دَ خپلو وُنو اؤ څانګو نه پېژندلې شوې. نرۍ لړه دَ سيند دَ اوبو نه ختله اؤ چاپېره داسې خورېدله ، لکه چې په ټول منظر نرے لوګے خورېږی. دَ کيرړو شپيلی ، دَ ځنې مرغيو دَ وزرونو پرارے ، دَ سپو غپار اؤ لرې چرته دَ ګيدړانو اؤ لېوانو بوړبنوونکې چغې شپه ويرندکه کړې وه. سيلۍ به لکه دَ زهرژن مار ساه اخستله.

په ټوله شپه دَ وېرې تور سيوری خوارۀ وو. زما همزاد دَ اشنغر په لوی ټاټُو ولاړ وُ اؤ چاپېره نندارتون کښې ئې سترګې ښخې کړې وې. دَ نړۍ وُچې برخې بې شمېره تورو څلو سره داسې برېښېدلې ، لکه چې په زلمی مخ بې شمېره ننکۍ ختلې وی. دَ هر څلی خوا کښې دَ غوښې يوُ بُت ولاړ وُ اؤ دَ بُت په شونډو به دَ موم دَ تار ګينده وه. دَ هر بُت سترګو به دغه وېرېدونکے بوړبنوونکے منظر ليدلو اؤ دغه وېره به ئې دَ سترګو نه څڅېدله. غوږونو به دَ دغه مهيبو غږونو زوږ اؤرېدلو ، خو ژبې دَ خوځښت اؤ اواز دَ سر اوچتولو توان نۀ درلودۀ. په ژبه دَ چپتيا وېنۀ اړم وو اؤ دَ غږ پېښې دَ وېرې بياستې تړلې وې.

دَ ژوند تؤده وینه دَ مرګ وېرې کنګل کړې وه.....
دَ تیارې دَ منظر په شا نمر پرکاله پروت ؤ.....
دَ جومات دنګې منارې ساه راښکلې وه.....
دَ کاڼو زړونه په ډکو څوړند وو.....
اوبو نه بهېدل هېر شوی وو.....
دَ ؤنو پاڼې په ځاے ولاړې اؤ تنې ړچېدلې.....
سپوږمۍ پخپل سیوری پسې غلې غلې خوئېدله.....
وړو ستورو هېبت کښې ځانونه خپلو غېږو کښې نیولی وو.....

زما دَ همزاد سترګې په یؤ داسې بُت ښخې شوې ، چې دَ هغهٔ سترګې ویستلې شوې وې اؤ دغه وخت ترې هم وینې توئېدلې. دواړو غوږونو کښې ئې تؤدهٔ سیخونه ټومبلی شوی وو ، ژبه ئې غوڅه شوې وه ، چې وینو ترې دغه وخت هم دارې وهلې. دَ هغهٔ لاسونه څنګلو کښې غوڅ شوی وو اؤ دواړه پښې ئې دَ څنګنانو نه لاندې شلې کړې شوې وې ، خو بیا هم هغه غلے نهٔ ؤ. زما همزاد موسکے شو اؤ دَ دغه بُت لوړتیا اؤ سپېځلتیا ته ئې لاس په تندی کېښودلو.....
دغه دَ یؤ باغی روح بُت ؤ.

دَ مينې پوۀ بل ليک

پـه سمه ډېره مينه سم ډېر سلامونه!

لږ وخت مې ډېرو خبرو ته نۀ پرېږدی. وخت هم څۀ بلا ده. چې تۀ نۀ وې ، سم ډېر ؤ. چې تۀ راغلې ، اوس دومره هم نشته ، چې تا ته پکښې دوه ټکی ؤليکم.

ما هر چا نه ډېر اؤ ښۀ پيژنې. سپينه خبره درته کوُم. تا ليکلی دی ، چې ما درته ډېر وخت ؤشو ، ليک دراستولے نۀ دے.

ګرانې! لاسونه پښې مې ديارۍ نه نۀ ؤزګاريږی اؤ پاتې شو يادول ، نو لرې ده ، چې تۀ دې زما ياده نۀ ئې اؤ زۀ دې ژوندے يم.

ساګانې خپله بیعه کښې زمونږ نه څو ارمانونه غواړی. ښېرې کوه ، چې ساګانې ارمانونو اؤ ارمانونه ساګانو سره خرڅ نۀ کړو. ما ډېر ډېر یادوه ، تا ډېره ډېره یادؤم. سمې ډېرې دعاګانې کوه ، زۀ سمې ډېرې دعاګانې کؤم. وایه چې ، ”لویه خدایه! زما دَ مرې خاؤرې وُړی بچی پخپله خاؤره شته کړې!“.

تندے را دېخوا کړه ، چې ښکول کړم.

په لوی الله دې سپارم.

ستا